

Qurucusu:
Adil Minbaşiyev

Gündəlik hüquq qəzeti

Qəzet 1990-cı ilin
iyulundan çıxır

№ 61 (5893) 12 iyun 2021-ci il

Qiyməti 30 qəpik

Ərdoğan: "Şuşada böyükmiqyaslı müqavilə imzalanacaq"

"Azərbaycanda önce Füzuliye səfər edəcəyik, oradan İlham Əliyev qardaşımıla Şuşaya gedəcəyik".

Adalet.az xəbər verir ki, bunu Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan

deyib. Ərdoğan bildirib ki, Prezident İlham Əliyevlə Şuşada böyükmiqyaslı müqavilə imzalanacaq: "Bu, Türkiyə ilə Azərbaycan arasında ən böyük sazişlərdən biri olacaq".

Mühəribə əllilləri bu rüsumlardan azad ediləcək

Təklif edilən dəyişikliyə əsasən, mühəribə ilə əlaqədar əlliliyi müəyyən edilmiş şəxslər məhkəmədə verilən iddialar, mənzil və ya ev (evin bir hissəsi) alqı-satqısı və dəyişdirilməsi ilə bağlı notariat üzrə dövlət rüsumu ödəməkdən azad olunurlar. Mütəkərələrdən sonra qanun layihəsi səsverməyə çıxarılaraq ikinci oxunuşda qəbul edilib.

Bu şəxslər avtobuslardan pulsuz istifadə edəcək

AVRO-2020 Futbol üzrə Avropa çempionatının Bakıda keçiriləcək oyunlarına akkreditə olunmuş şəxslər iyulun 5-nə qədər paytaxtda münəzəm marşrut xəttlərində pulsuz istifadə edəcəklər.

Bu barədə Bakı Nəqliyyat Agentliyindən məlumat verilib.

Hulusi Akar: "Türkiyə terrorla mübarizədə tək qaldı"

Türkiyənin Milli Müdafiə naziri Hulusi Akar terrorla mübarizədə NATO müttəfiqlərinin onlara dəstək olmadığını deyib.
"Bu barədə o Dəniz Təhlükəsizliyi Mükəmməliyyət Komandanlığının açılış mərasimində çıxışı zamanı bildirib. "NATO müttəfiqlərimiz dünyanın bir çox bölgəsində terror təşkilatlarına qarşı qərarlılıqla mübarizə aparsalar da, təəssüf ki, PKK/YPG terror təşkilatına qarşı eyni qərarlı mövqə göstərməyiblər", - deyə Akar qeyd edib.

Türkiyalı nazir ölkəsinin NATO-da ən çox yükü çiyinlərinə alan üzv olduğunu vurğulayıb: "Türkiyə müttəfiqlərinə milli təhlükəsizlik və regional sabitliyi təhdid edən PKK/YPG və İŞİD terror təşkilatının Suriyanın şimalındakı hərəkətlərinə qarşı birlilikdə mübarizə aparmaq üçün çoxsaylı çağırışlar etdi. NATO müttəfiqlərimiz Suriyada təhlükəsiz bir zona yaratmağı dəfələrlə təklif etdik və birlilikdə bəzə planlar barədə razılığa gəldik. Ancaq bu razılaşmalar yerinə yetirilmədi və Türkiyə terrorla mübarizədə tək qaldı".

Əntiqə Rəşid

Bizim "şilla"mizi vuran fransız...

Bax: səh.3

Aqil Abbas: "Lağ elədiyimiz başımıza gəlib"

"Çıxış edən deputatlar lahiya barədə kəskin çıxışlar edir və sonra da deyir ki, çox mütərəqqi layihədir".

Adalet.az xəbər verir ki, bu nü Milli Məclisin deputati Aqil Abbas parlamentin dünən keçirilən iclasında "Əlliliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" qanuna dəyişiklik layihəsinin II oxunuşda müzakirəsi zamanı deyib. "Biz sovet vaxtı oxuyanda universitetdə bizə keçirdilər ki, pensiya ilk dəfə Ingiltərədə tətbiq olunub. Həmin pensiya 65 yaşında verilib və ölü pensiyası adlandırılub. Allaha şükür ki, lağ elədiyimiz başımıza gəlib. Men bu layihəye səs verməyəcəm. Otursunlar işləsinlər də. I Qarabağ müharibəsinin iştirakçıları hələ də veteranlıq ala bilməyib. Nazirlər Kabinetin yanında veteranlarla bağlı komissiya yaradılıb. Onların hələ də bir açıqlaması yoxdur. Mütəxəssislər dəvət olunsular və layihəyə bir də baxınlar" - deputat vurgulayıb.

Milli Məclisin söđri Sahibə Qafarova deyib ki, bu qanun layihəsi III oxunuşda komitədə yenidən müzakirə olunsun: "Suallara aydınlıq gətirilsin".

Aqil Abbas

ELŞAD PAŞASOYUN STATUSUNA ƏLAVƏ

Bax: səh.2

ERMƏNİSTANIN LİDERLƏRİ BİR-BİRLƏRİNDE ANA-BACI QOYMADILAR..

Pərvənə -
ment seçki-
ləri yaxın-
laşdqca Kö-
çəryan, Sər-
kisyan, Pa-
şinian (bir
az Ter-Pet-
rosyan özü-
nü təmkinli
aparır) bir-
birlərini küçə
söyüsləri ilə təhqir edirlər, bir-birlərində
ana-baci qoymayıblar. Və bunlar dövlətə başçılıq et-
mək istayırlar.

GÜNDÜN LƏTİFƏSİ

Ra-
zi Nurullayev
Siyavuş Nov-
ruzov:

- Siyavuş
m ü l i m ,
Bakını yaxşı
tanıyrıınız?

Siyavuş
Novruzov:

- Hə, yaxşı tanıyıram.
- Bu Kürdəxanı hansı tərəfdədi, ora necə getmək olar?

Siyavuş Novruzov:
- Ali Məhkəmənin hökmü ilə.

"Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC-nin Müşahidə Şurasının növbəti iclası keçirilib

"Azərbaycan Dəmir Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin Müşahidə Şurasının növbəti iclası keçirilib. İclasda Müşahidə Şurasının üzvləri, "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC-nin sədri və idarə Heyetinin digər üzvləri iştirak ediblər.

Nəqliyyat, Rabitə və Yüksek Texnologiyalar Nazirliyindən Adalət.az-a bildirilər ki, Müşahidə Şurasının sədri, nəqliyyat, rabitə və yüksək texnologiyalar naziri Rəşad Nebiyevin sədrliyi ilə keçirilən iclasda Müşahidə Şurasının fəaliyyətində səməreliliyin artırılması, "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC-nin idarə edilməsinin müasir korporativ idarəetmə standar-

tları nəzəre alınmaqla təkmilləşdirilməsi məqsədile yaradılan komitələrin əsasnaməleri və tərkibləri, eləcə də korporativ katib haqqında əsasname müzakirə olunaraq təsdiq edilib. İclasda "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC-nin fəaliyyəti

üzrə aktual məsələlərlə bağlı çıxışlar edilib. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ferman və sərəncamlarından irəli gələn vəzifələrin icrasının təmin edilməsi məqsədilə həyata keçirilən tədbirlərlə bağlı müzakirələr aparılıb.

Qeyd edək ki, "Azərbaycan Dəmir Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin Müşahidə Şurası Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 30 mart tarixli Sərəncamına əsasən yaradılıb.

"Bu qanuna səs verə bilmərəm"

"Qanuna dəyişikliklərdə deputatların təkliflərinin heç biri nəzərə alınmayıb. Ona görə də bu qanuna səs vermək çətindir". Bu fikirləri Milli Məclisin deputati Sabir Rüstəmxanlı parlament tribunasından bu gün keçirilən iclasında "Əlliñiyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" qanuna dəyişiklik layihəsinin II oxunuşa müzakirəsi zamanı deyib. Deputat vurgulayub ki, bir seçicim mənə deyir ki, komissiyadan onun təqəüdünü sərt danışdırına görə kəsiblər: "Mənək sərt danışmağa görə belə edərək? Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri golub Milli Məclisədə pensiyalarla, əllilliklə bağlı məsələlər aydınltıq gətirməlidir. Yeni qanunlar qəbul edilərkən Azərbaycanın öz durumu əsas götürülməlidir. İnsanları narazı salmadan təqəüdlərin müəyyənləşməsində obyektivliyi və yeni ya-naşmaları tətbiq etmək olar. Faizlər necə hesablanacaq və həmin qurumlar kimlər olacaq, onlar yalançı pensiya verənlərdən fərqlənməyənə qədər mən bu qanuna səs verə bilmərəm".

Nicat

Səxavət Məmməd

Kəlbəcərin ərazisi Qarabağ boydadır

Ermənistan tərəfi Kəlbəcərdə atəşkəsin pozulması xəbərini yayır. Ardınca Azərbaycan tərəfi xəbəri təstiq edir. Azərbaycan tərəfinin yaydığı xəbərə görə, Ermənistan ordusunun dövlət sərhədində atəşkəsi pozması nəticəsində həlak olan və yaralanan yoxdur.

Daha sonra məlumatda deyilir - "Ermənistan tərəfi secki öncəsi qəsdən iki ölkənin dövlət sərhədi istiqamətində vəziyyəti gərginləşdirmək və hərbi təxribatlar törətmək siyasetini davam etdirir". Bu XİN-nin açıqlaması olsaydı, o qədər baş qoşmadım.

MN hara, secki hara, atəşkəsin pozulmasının səbəbini ora calamaq hara. Ruslar da çıxb deyəcək ki, "içkili olub, güllə atıblar". Analiz verməkdən, açıq olan suallara cavab vermək lazımdır.

Hadişə nə vaxt baş verib? Kəlbəcərin ərazisi Qarabağ boydadır. Harda baş verib? Hansı silahlardan istifadə olunub? Cavab atəsi açılb?

MN-nin açıqlamasında bunlara aydınlıq gətirilməlidir. Secki, nəticəsi, siyaset başqa qurumlar işidir.

Mənə elə gelir, açıqlamanı kim yazıb göndərib-sə, XİN-ə göndərəcəyini, səhvən MN-ə göndərib.

"Müavinət 80 manatdan 130 manata qaldırılsın"

"Həzirdə mühəharibə veteranları 80 manat müavinət alırlar. Bu 80 manat veteranlara kommunal xərclərinin ödənilməsi üçün verilir. Ölkədə nəqliyyat və kommunal sahədə qiymətlər artıb".

Bu Milli Məclisin deputati Siyavuş Novruzov parlamentin iclasında "Əlliñiyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" qanuna dəyişiklik layihəsinin II oxunuşa müzakirəsi zamanı təklifini verib: "Ona görə təklif edirəm ki, mühəharibə veteranlarına kommunal ödənişlər üçün verilən müavinət 80 manatdan 130 manata qaldırılsın. Biz bununla 100 mindən çox şəxsin kommunal ehtiyacının artırılmasına nail ola bilərik".

Nicat

Türkiyə və ABŞ generalları regionu müzakirə etdi

Türkiyə milli müdafiə naziri Hulusi Akar və Pentaqon rəhbəri Llyod Ostin arasında telefon danışığı baş tutub.

Bu barədə Türkiyə Milli Müdafiə Nazirliyinin məlumatında deyilir. Tərəflər NATO sammiti öncəsi regional məsələlər və təhlükəsizlik mövzusunda fikir mübadiləsi aparıb.

Trampdan Baydenə: Putinlə görüşdə yatma

ABŞ Prezidenti Co Bayden və Rusiya Prezidenti Vladimir Putinlə görüş keçirdiyini də xaturladıb. Bunu ABŞ-in eks-prezidenti Donald Tramp deyib. O, prezidentliyi dövründə Helsinkidə Putinlə məhsuldar görüş keçirdiyini də xaturladıb.

Qeyd edək ki, Rusiya-ABŞ sammiti iyunun 16-sında İsviçrənin Cenevə şəhərində olacaq.

MEHRİBAN

Əntiqə Rəşid

**Bizim
"şillə"mizi
vuran
fransız...**

Bizim ata-babalarımız çox uzaqqorən olublar. Atalar sözü, məsəllər, Ağsaqqal öyüdü... Hamisi böyük bir həyat tacribəsinə əsaslanır. Bu günlərdə "döymə taxta qapımı, döyərlər dəmir darvazam" deyimi xeyli papulyarlaşır.

Fransa prezidenti Emmanuel Makrona şillə vurulması videosu son günlər bütün dünyadan müzakirə etdiyi əsas hadisələrdən oldu. Belə ki, ölkənin cənubşərqiindəki Valans şəhəri yaxınlığında Ten-Ermətaj kommunasına səfər edən zaman dəmir arakəsməyə yaxınlaşan Makron mərasimə qatılan şəxslərdən biri tərəfindən şillələndi. Məlumat üçün bildirək ki, 28 yaşlı fransız 11 və ya 12-ci əsrlerdə Fransa krallarının döyüslərdə istifadə etdiyi "Montjoie Saint-De-

nis!" şəhəri ilə Makrona şillə vurub və ardınca "məhv olsun Makron", - deyib.

Bu olaya, "oxəyy" deyənlərdən biri də Makronun haqqına girdiyi bizim camaatdı. Camaat da haqq-hıdır ha, O boyda Fransanın o boyda adamı, rəsmi və birinci şəxsi burnunu Azərbaycanın daxili işlərinə soxur, yox e, zorla pərcim eliyr.

Ermənə ermənilik

Yaxın günlərin söhbətidir. Fransa prezidenti rəsmi "Facebook" səhifəsində erməni dilində paylaşım etmişdi. Yazmışdı ki, Azərbaycan Silahlı Qüvvələri Ermənistən əraziləsini işğal edib: "Onlar dərhal geri çəkilməlidirlər. Bir daha erməni xalqına deyirəm Fransa sizinlə həmrəydir və belə də qalacaq". ATƏT-in Minsk qrupu" gizli arzularını ureklərdə qoymuşunu bəyan elədi, amma , daha çoxunu arzulayıraq.

Məşədi ibad deməli, mürtəd oğlu mürtədi yuxub ağızna-ağızna vurardıq. Əlimizdə o an əlac olsayıdı, bu ermənipərəst prezidentə layiq olduğu cavabı vərərdik. Təəssüf ki, bu formada cavab verə bilmədik. Sağ olsun 28 yaşlı fransız gənclə, bizim işimizi gördü.

"Pol Elüar Fondu"

Makronun bax , o hədd aşmasından sonra "Pol Elüar Fondu" mövzusu gözənlilən idi. Yəqin ki, artıq hamının xəbəri var. Ermənistən mediası məlumat yayıb ki, Xankəndidə Pol Elüar adına Frankofoniya Mərkəzi (Paul Eluard Francophone Center) açılaçaq.

"Hayastan" Ümumerməni Fonduunun verdiyi məlumatə görə, "mərkəz fransızdilli qarabağlı erməniləri birləşdirərək şəhərin inkişafı üçün təhsil, kommersiya və innovasiya platforması olacaq". Ermənilər bu mərkəzi "Qarabağlı ermənilərin yaşamına dövlət səviyyəsində ilk xarici sərməyə" kimi qələmə verirlər.

810 kvadrat metrlik sahəyə malik mərkəzin inşası Fransadakı Pol Elüar Fondu və "Hayastan" birgə maliyyələşdiriblər. İnşa işləriini Ermənistandakı "Portal" memarlıq studiyası gerçəkləşdirib.

Yəqin razılaşarsınız ki, fransızlarla ermənilərin bu addımı hər bir vətəndaşımızı hiddətləndirib. Fondu Azərbaycan ərazisində, Azərbaycanın müvafiq rəsmi qurumların icazəsi olmadan, Bakı ilə heç bir razılışdırma aparmadan belə davranışları separatizmi aşkar dəstəkləmək, Azərbaycanın qanunvericiliyi ilə beynəlxalq qanunları kobud şəkildə pozmaqdır.

İndi yazıblar ki, əllərinə sağlıq olmuş həmin o 28 yaşlı fransız - "şilləvuran" həbs edilib. Düşünürəm ki, amma kiminsə "şilləvuran"ı olmaqdə heç yaxşı şey deyilmiş...

Ermənistan-Azərbaycan, ərazilərin işğaldan azad olunması haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi

No 61 (2242) 12 iyun 2021-ci il

Bu gün birmənəli şəkildə hər kəsə məlumdur ki, Dağlıq Qarabağ, Azərbaycan və Ermənistən problemi başa çatıb. Yəni, 44 günlük Zəfər Mühəribəmizlə 30 ilə qədər davam edən bu məsələyə Azərbaycan Prezidentinin rəhbərliyi altında son qoyulub. Yəni, BMT-nin 4 Qətnaməsinin, ATƏT-in Minsk qrupunun bir-birini əvəz edən səfərlərinin ortada olmasına baxmayaraq faktiki heç bir nəticə əldə edilməyən və edilməsi də gözlənil-

ordumuz dəmir yumruğun iradəsi ilə bir-birinin ardınca kənd və qəsəbələrimizi, rayon mərkəzlərini düşmən işğalından azad edirdi. Hər gün torpaqlarımızın müəyyən bir hissəsi azad olunmaqla bərabər xalqımız qələbə əhval-rühiyyəsi, sevinci yaşayırdı.

Bax, belə bir məqamda Azərbaycan Prezidentinin xarici ölkə liderləri ilə telefon bağlantılıları, Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyinin, xüsusi Prezident köməkçisi Hikmet Hacıyevin gerçəyi dünyaya

Azərbaycan Respublikasının
Medianin İnkışafı Agentliyi

çında ermənilər tərəfindən töredilən təxribatlar, burada zərərsizləşdirilən təxribatçı qruplar həmin dediyimiz fikri açıq şəkildə sübut edir. Eyni zamanda Fransanın, Kanadanın və digər dövlətlərin bu məsələde tutduqları mövqelər də ermənilər üçün yandırılan "yaşıl işq"dır. Lakin heç bir halda Azərbaycanın hansısa bir guzəstə gedəcəyini və ya xud ölkəmizə ediləcək təzyiqlərə görə geri çəkiləcəyini düşünmək yumşaq desək, özümüzü aldatmaqdır. Bu, heç

Məğlub Ermənistən revans cəhdidə

məyən sülh danışıqları 2020-ci ilin sentyabrın-27-də başlanan ikinci Qarabağ savaşı ilə yekunlaşdı. Bunu təkcə Azərbaycan tərəfi yox, həm də bütün dünya gördü və izlədi. Xüsusilə, dünya mediasının bu məsələdə göstərdiyi feallıq və Azərbaycan mediasının planlı fealiyyəti məsələnin bütün mahiyyətini vaxtında işıqlandıra bildi.

Yeri gəlmışkən xatırladım ki, Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandanımız cənab İlham Əliyev, eləcə də prezident köməkçisi Hikmət Hacıyevin yerli və beynəlxalq media ilə sərf təməsi hadisələrin başqa donda təqdim edilməsinə imkan vermedi. Ermənipərəst qüvvələrin etdikləri canfəşanlıq Azərbaycana çırkıb atmaq istəyi 44 günlük mühəribəmizdə düşmənin gözündə qaldı. Ona görə ki,

ya çatdırmaq üçün qurduğu əlaqələr, apardığı danışıqlar məsələnin mahiyyətinin dünya mediasında işıqlandırılması çox yüksək səviyyədə təşkil olmuşdu. Bu da keçirilən metbuat konfranslarında bütün suallara verilən cavablar da özünü ifadə edirdi. Hətta xarici media təmsilçiləri özləri etiraf edirdilər ki, onların heç bir sualı cavabsız qalmır. Bu da o deməkdir ki, Azərbaycan öz həqiqətlərini açıq şəkildə sərgiləyir, hər kəsə göstərir, təqdim edir və informasiyaların dəqiqiliyini çox diqqətə işləyib ortaya qoyur.

Belə olan halda ermənilərin və onların havadarlarının yayılmışlığı yalan və saxta məlumatlar və informasiyalar sabun köpüyü kimi havada qalır. Bunun da nəticəsi artıq öz behəsini verməkdədir. Yəni, düşmənin töretdiyi vəhşiliklər, onların faşist xisləti

işğaldan azad olunmuş ərazilərə səfər edən xarici media mənsublarına, xarici ölkə səfirliklərinin əməkdaşlarına, eləcə də səfirliklərin özlərinə və onların parlament təmsilçilərinə, həmçinin Azərbaycana işgütərə səfərə gələn siyasi xadimlərə göstərilir və təqdim olunur.

Hər kəs Ağdamda, Füzulidə, Cəbrayılda düşmənin talan edib dağıtdığı, yağmaladığı maddi mədəniyyət nümunələrimizi yer üzündən sildiyi torpaqlarımızda olmaqla öz gözleri ilə görmək imkanından yararlanır. Bu səfərlərin də təşkili işğalçının kimliyini sübut edən vasitələrdən biridir. Yəni, birmənəli şəkildə görünür ki, Ağdamı, Füzulini, Cəbrayı, Kəlbəcəri, Zəngilanı, Qubadlini, Xocalını, Xocavəndi ən müasir silahlarla məhv edən, buradakı həyat əlamətini bütünlükə yer üzündən silən düşmən faşistdən də qəddar və qanıçəndir. Digər tərəfdən əgər bu torpaqlar ermənilərə aid olsayıdı onlar torpaqlarımıza, insanlarımıza qarşı bu barbarlığı törməzdi.

Bir az da konkret ifadə etsək, törədilmiş cinayətlər düşünləşmiş şəkildə, planlı formada icra olunub, düşmən gec-tez bu ərazilərdən qovulacağını bildiyindən bize göz dağı vermək niyyətində olub.

Bu gün mühəribənin nəticəsi olaraq imzalanmış Üçtərəfli 10 noyabr bəyanatına əməl etməkdən bu və ya başqa bir formada yayının, tez-tez təxribat qruplarını ərazilə-

rimizə göndərən düşmən bu addımları ilə təkcə Azərbaycana deyil, həm də onlara həmlik edən bölgənin böyük gücü olan Rusiyaya qarşı da etinasız nümayiş etdirir. Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin Şuşada keçirilən Beynəlxalq Xarı Bülbül festivalında dediyi kimi "Biz heç kimin torpağına hücum etməmişik, biz heç kimin torpağını əlindən almamışiq. Bizim məqsədimiz ədaləti bərrapa etmək olub. BMT-nin icra olunmayan dörd qətnaməsini reallaşdırmışıq. Göstərmişik ki, effektli olmayan sülh danışıqları artıq bizi yorur. Bu danışıqlardan əməli işə keçmir və Azərbaycan ordusunun güclü ilə torpaqlarımızı işğaldan azad etmək məqsədimizdə biz doğru qərar qəbul etmişik. Mən hər dəfə görüşlərdə vurğulamışdım ki, xalqımızın səbri hüdudsuz deyil. Sadəcə biz qan tökülməsinin, mühərbiyənin tərəfdarı olmamışiq. Amma ermənilərin tutduğu qeyri-konstruktiv mövqə bizi məcbur etdi ki, torpaqlarımızı silahlı vasitə ilə azad edək. Biz bunu etdik!"

Azərbaycanı 30 il sülh yolu ilə həll etməyə çalışdığı Qarabağ problemini 44 günlük Zəfər Mühəribəsi ilə öz həllini tapması üz-üzə bizi dəstəkləyən, arxa planda isə erməniləri yeni iddialarla çıxış etməyə həvəsləndirən qüvvələri rahatsız edibdir. Ona görə də son zamanlar Kəlbəcərdə, La-

zaman baş verməyəcəkdir. Deməli, ermənilərin də yeganə çıxış yolu Azərbaycanla dinc qonşuluq şəraitində yaşımaq, qəbul olunmuş bəyənatın şərtlərinə əməl etmək, regionun infrastrukturunun yenilənməsində iştirak etməkdir. Əgər Ermənistən Cənub Qafqazda gerçəkləşdirilən böyük iqtisadi layihələrə qoşulmaq isteyirsə, onda ilk önce sərhədlərimizin toxunulmazlığına qarşı diqqətli olmalı və Zəngəzur dəhlizinin tezliklə açılmasına şərait yaratmalıdır.

Onsuz da, bu dəhliz məsəlesi istənilən variantda həll olunacaq. Belə olduğu halda geləcək naminə xoş münasibətləri nəzərə almaq Ermənistən üçün faydalı ola bilər. Əgər onlar bunu başa düşsələrlə..

Əks halda yürüdükləri siyaset onlara daha böyük uğursuzluqlar getirəcək.

Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin dediyi kimi "nə vaxt baş qaldırsalar, dərhal da dəmir yumruq onların başına enəcəkdir. Bunu unutmasınlar". Zənnimcə bu konkret və birmənəli fikri şərh etməyə ehtiyac yoxdur. Burda bir məsələ qalır. O da Ermənistən gerçəyi görüb onu qəbul etməsidir. Yəqin ki, bu gerçəkliyi onlar gec-tez anlayacaqlar.

Əbülfət MƏDƏTOĞLU

ƏDALƏT •

12 iyun 2021-ci il

Ölkəmiz müstəqillik qazandıqdan sonra, bütün digər sahələrdə olduğu kimi, xarici siyasət sahəsində də mühüm addımlar atıldı. Ulu Öndər Heydər Əliyev hakimiyətə gəlməsi ilə, Azərbaycanı bir dövlət kimi məhv olmaq təhlükəsindən xilas etməklə yanaşı, uğurlu gələcəyə hesablanmış siyasət xətti-

Dərin tarixi köklərə malik Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri xalqlarımızın gələcəyinə xidmət edən yüksək əməkdaşlıq səviyyəsindədir

nin möhkəm təməlini qoyma. Qonşu dövlətlərlə, xüsusilə dost və qardaş Türkiyə ilə bütün sahələrdə davamlı əməkdaşlıq əlaqələri quruldu. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin "Bir millət, iki dövlət" kəlamı siyasi, iqtisadi, mənəvi, eləcə də geostrateji mahiyyəti ilə ötən dövr ərzində öz təsdiqini tapdı. Tarixi dostluq, qarşılıqlı etimad, səmimi münasibətlər, yüksək strateji tərəfdəşliq əsasında qurulan Azərbaycan-Türkiyə əlaqələri daim möhkəmlənməkdədir. Dövlətlərimiz arasındakı münasibətlər bu gün hər iki ölkə rəhbərliyi tərəfindən həyata keçirilən məqsəd-yönlü siyasətin məntiqi nəticəsi olaraq daha yüksək səviyyəyə çatmaqdır, bir sıra sahələ üzrə isə keyfiyyətcə yeni müstəviyə keçməkdir.

Bu gün Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri əsil qardaşlıq nümunəsidir. Dövlət olaraq, bütün sahələrdə yüksək səviyyəli əməkdaşlıq etməklə yanaşı, təkcə ölkələrimizin deyil, ümumiyyətdə regionun gələcək inkişafı üçün Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri müstəsna əhəmiyyət daşıyır. Əliyev-Ərdoğan birliyi və həmrəyliyi, dövlət başçılarının bir-birinə "qardaşım" deyərək müraciət etmələri xalqlarımız üçün də, dünya birliliyi üçün də nümunədir.

Hazırda Türkiye ile Azerbaycan arasındaki əlaqələr ən yüksək səviyyədədir. Elə sahə yoxdur ki, biz o sahədə əməkdaşlıq etməyek. İki qardaş ölkə kimi biz bütün sahələrdə qarşılıqlı hörmət və qarşılıqlı maraqlar əsasında əməkdaşlıq edirik. Təhsil, səhiyyə, hərbi və bütün başqa sahələrdə olduğu kimi, iqtisadiyyat sahəsində də əməkdaşlıq sürətlə inkişaf edir. Böyük potensiala malik olan ölkələrimiz arasında yüksək iqtisadi əməkdaşlıq mühiti yaranıb. Təsadüfi deyildir ki, Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft-qaz kəmərlərinin istifadəyə verilməsi Azerbaycanın, Türkiyənin və digər ölkələrin enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində müstəsna rol oynavır.

Qardaş ölkə olaraq Türkiyə hər zaman Azərbaycanın yanında olmuş, sevincimizə sevinib, kədərimizə kədərlənmişdir. 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı

Türkiye dövlətinin və onun prezidentinin Azərbaycana göstərdiyi mənəvi və diplomatik dəstək sözün həqiqi menasında təmənnasız qardaşlığın təntənəsi idi. Vətən müharibəsi dövründə Türkiyənin bütün dövlet strukturları Azərbaycanın qələbəsi üçün bütün sferalarda böyük əzmkarlıq göstərdilər. Nə qədər beynəlxalq təzyiqlər olsa da, Türkiye qardaşlıq dəstəyi mövqeyindən geri çəkilmədi. Hələ müharibənin ilk günlərindən Türkiyənin Azərbaycanın haqq işinə dəstək verməsi, mənəvi və siyasi cəhətdən Azərbaycanın yanında olması, sülhə, sabitliyə hesablanmış davranış idı. Eyni za-

manda bu davranış, bütün dünyaya bir sinyal oldu ki, Azərbaycanın öz doğma torpaqlarını işgalçılardan təmizləmək üçün apardığı haqq mübarizəsinə kimse müdaxilə etməsin. Noyabr ayının 10-da imzalanmış Bəyanata əsasən Rusiya-Türkiyə Monitoring Mərkəzinin yaradılmasına postmüharibə dövründə də Türkiyənin regionda təhlükəsizliyin təminatçısı və nəzarətçisi olacaqından xəbər verir.

Belliidir ki, hazırda dövlət tərəfindən işğaldan azad edilmiş ərazilərdə böyük tikinti-quruculuq işləri aparılır. Hər zaman olduğu kimi, Qarabağın yenidənqurma işlərində də Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığı birlikdədir. Bellə ki, işğaldan azad edil-

miş torpaqlarımızın yenidən tikilib qurulmasına-
da Türkiye dövləti yaxından iştirak edir. Azad
edilmiş ərazilərdə start verilmiş bərpa qurucu-
luq işlərini həyata keçirmək üçün təbii ki, ilk
kontraktlar Türkiye dövləti ilə imzalanıb. Görü-
ləcək böyük həcmli işlər birgə həyata keçirilə-
cək, Türkiye şirkətlərinin burada fəaliyyəti üçün
yeni imkanlar yaranacaq.

Sevindirici hakdır ki, rayonumuzun ərazisindən keçən, böyük strateji əhəmiyyətə malik Füzuli-Şuşa, Füzuli-Hadrud, Füzuli-Zəngilan avtomobil yollarının inşası ilə bağlı artıq türk şirkətləri fəaliyyətə başlayıb. Rayonumuzun gələcək inkişafında xüsusi əhəmiyyətə malik Füzuli Beynəlxalq Hava Limanının tikintisinə artıq start verilib. Bu böyük layihənin inşasında da türk şirkətləri yaxından iştirak edirlər. 44 günlük Vətən müharibəsindəki tarixi qələbədən sonra qardaş ölkənin aparıcı şirkətlərinin işğaldan azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən quruculuq işlərində yaxından iştirakı iqtisadi əlaqələrin inkişafında yeni dövrün başlangıcının əsasını qoydusa, YAP və AKP arasında imzalanmış niyyət protokolu iki ölkənin siyasi arenasında müxtəlif istiqamətlərdə yaxınlaşmanın müüdəcisi oldu.

Bu günlərdə Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığının daha bir nümunəsi olan sevindirici xəbər almışlıq ki, bu xəbər bizləri həm sevindirir, həm də qururlandırır.

Belə ki, Türkiyənin Sakarya Böyük Şəhər Bələdiyyəsi işğaldan azad edilmiş Füzuli şəhəri ilə qardaşlaşma memarandumu təşəbbüsü ilə çıxış etmişdir.

İyun ayının 7-də "Hədiyyə Karvanı Yollarda-Azərbaycan" layihəsi çərçivəsində Türkiyənin Uşaq Oyunları və İdman Klubları Federasiyasının əməkdaşları rayonumuzda qonaq oldular. Qardaş Türkiyədən gələn qonaqlar şəhid ailələrini ziyarət etdilər, şəhid uşaqlarına müxtəlif hədiyyələr təqdim etdilər. Qardaşlığımızın daha bir nümunəsi olan bu görüşlər rayonumuzda böyük sevgi ilə qarşılandı.

Əminlik ki, Türkiyə-Azərbaycan qardaşlıq və dostluq münasibətləri gələcəkdə də yüksək səviyyədə inkişaf edəcək, bu münasibət Azərbaycanda, eləcə də regionda davamlı sülhün və sabitliyin təminatçısı olacaqdır. Ölkə başçımız cənab İlham Əliyevin apardığı uğurlu xarici siyasetin ana xəttini təşkil edən Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri gündəngünə daha da inkişaf edəcək, ölkələrimizin rifahına, işıqlı sabahına zəmin yaradacaqdır. Prezident İlham Əliyevin sözləri ilə ifadə et-sək, "Türkiyə-Azərbaycan dostluğu sarsılmazdır, əbədidir".

Ramella Məmmədova RTŞ-nin müdürü, əməkdar müəllim

Nəbi Muxtarov

60 yaşın ışığında Dostuma ürək sözlərin

ləsini də tanıyırıq, övladlarını da. Bax, bu münasibət təkcə bizim fərd olaraq bağlılığımız deyildi. Bu, həm də gördüyüümüz mahiyyətə eyni işin icrasında bizim bir-birimizə dəstək, kömək olmağıımızın ifadəsi idi. Hətta, bəzən elə məqamlar olurdu ki, Ramizlə görüşüb məsələni həll edib problemi ortadan qaldırmaq üçün aradakı böyük məsafələri qət etməkdən usanmirdiq, yorulmurduq. Çünkü biz dövlətimizin, prezidentimizin çiynamızə qoyduğu vəzifənin mahiyyətini gözəl anlayırdıq.

İller öz sözünü deyir, zaman öz axarı ilə gedir. Bunu ona görə deyirəm ki, mən təqəüdə çıxıb istefaya gedəndən sonra da

Sonra o da Sovet döneminin Komsomol təşkilatında şöbə müdirliyindən birinci katibliyinə qədər yol gəlib. Sonra digər dövlət qulluqları və nəhayət, Laçın Rayon İcra Hakimiyyəti başcısı...

Bunu ona görə qısa və konkret vurğulayıram ki, məhz mənim də komsomoldakı həyatım sonra ölkə səviyyəsində çalışmalarım və nəhayət Füzuli rayonuna 17 il rəhbərlik etməyim bizi Ramızlə bir məxrəcə gətirdi. Rayonlarımız işgal altında olduğundan biz həm xidməti vəzifəmizə, həm də dövlət qacqın-komuna və digər əlaqədar qurumlarla əlaqələrimizdə demək olar ki, mahiyyət və mövzuca eyni suallarla müraciət edirdik. Birçə kecirilən tədbirlər, tə-

Bırgə keçirilən rədbirlər, top-lantılar, Füzuli rayonunun işgal-dan azad edilmiş ərazilərində məskunlaşan laçınlı soydaşları-mızla bağlı məsələlər də əlaqə-lərimizin möhkəmlənməsinə, qarşılıqlı hörmət və diqqətinə artmasına gətirib çıxarırdı. Be-ləcə, mən Horadizdə, Ramiz Cəbrayılov isə laçınlıların qış yatağı olan Ağcabədinin taxta körpü ərazisində məskunlaşmışdım. Hər gün olmasam da, vaxtaşırı telefon əlaqələrimiz, görüşlərimiz zamanı bir-birimizi dərindən tanımağa başladıq. Necə deyərlər, xasiyyətimiz tutdu, ünsiyyətimiz alındı. Bir də gördük ki, artıq dostlaşmışıq, ai-

Faiq QISMETOĞLU
faiqqismetoglu@box.az

Allah bizdən üz döndərib

Allahın öz bəndəsinin öz üz döndərməsi çox ağırdır, hətta o qədər ağırdır ki, o bəndənin günü itin gününə dönür və axırda da elə it kimi uluya-uluya ölürlər. Ermənistanın baş nazirinin vəzifəsini icra edən Nikol Paşinyan deyib ki, Allah bizdən öz döndərib. Bəs bilmirdiniz ki, Allahın evində donuz saxlayanda, mal-qoyun saxlayanda, məcidi murdarlayanda Allah sizdən öz döndərecək?! Allah bir adamdan və bir ölkədən öz döndərməmişdən önce ona hər şey verir və sonra da görür ki, o adam, o ölkə qudurub, verdikləri bir-bir geri alır. Axırda da ağlığını başından çıxarı, salır çöllər...

Bax, bu gün Ermənistən bu durumdadır. Ağlı başında olan bir iki adam varsa, ona da ölkədə yer yoxdur. Yəni, ermənisənsə, bir yolun var; hər şeyə qara deməlisən, türkün qanını içməlisən. Dünyada analoqu olmayan bir milletdi bunlar. Çünkü heç bir millət hər hansı bir ölkə ilə mühabibə etse də, ömrü boyu onunla düşmən olmur. Bax elə yəhudilər ilə almanları götürək. İkinci dünya müharibəsində alman faşistləri milyonlarla yəhudini vəhşicəsinə qətlə yetirib. Amma uzun illər keçəndən sonra onlar arasında heç də düşməncilik davam etməyib və bu gün Almaniya ilə İsrail arasında münasibət çox normaldır. Nə almanlar, nə də yəhudilər bir-birinə düşmən kimi baxmır. Heç bir-birinin qanını da içmək istəmirlər.

Yaxud Rusiya ilə Almaniyani götürək. Böyük Vətən Müharibəsində 20 milyon Sovet vətəndaşı həlak olub. Onların arasında ruslar daha çox üstünlük təşkil edir. Bax almanlarla ruslar da həmin mühabibəni düşməncilik səviyyəsinə qaldırmırlar və bir-birindən qısa almaq fikrində də deyillər. Bayaq dedim axı, bu, ermənilər ki, var, zati-kökü bilinməyən bir zaddırlar. Uşaqlar anadan olandan böyüyənə qədər bir fikri onlara

aşılıyırlar: Türk sənin düşmənidir, sən onu öldürməlisən! Bizim Fransada yaşayış məşhur bir fotografi var - Rza bəy! O, əslən Cənubi Azərbaycandandır. Uzun müddət Amerikada işləyib və Fransada yaşayır və bu gün də elə Fransa vətəndaşıdır. O deyir ki, Amerikada məşhur jurnallardan birinin baş redaktoru erməni idi. Və elə biliydi ki, mən də iranlıyam. Deyirdi ki, mənim babam həmisi məni ezizləyib, qulağıma bu sözləri piçildiyirdi: "Sən türk başı kəsməsən, kişi deyilsən".

Təbii ki, bütün ermənilər onların siyasetçilərindən tutmuş din xadimlərinə qədər hansı ölkəyə, hansı dövlət gedirler, türkləri düşmən kimi təqdim edirlər. Ancaq tarix isə başqa həqiqəti göstərir. Məsələn, tarix göstərir ki, türklər hətta düşmənlərinə qarşı heç vaxt ədalətsizlik etməyiblər. Əgər kimse öldürüblərsə, bu da həmin ermənin töretdiyi qətləmə gərə olub. Hər şey göz qabağındadır.

Biz həddən çox ürəyişmişaq, tarixi unudan millətik. Üstəlik də müəyyən illər keçəndən sonra hər şey yadımızdan çıxır və yadımızdan çıxan düşmənin qəddarlığı, başkəsənliyi sonradan bizi yenidən yaxalayır. Bəzim qədər humanist olmaq o deməkdir ki, elə özümüz başımızı aparıb ermənilərin cəllad kötүyünün üstünə qoyuruq ki, kəssinlər. Ürəyişmişaqlıq, insانlara inam, bizim evimizi yuxarı ən zəif, ən incə yerişimizdir.

Dünya kordur. Bu qədər bizim başımıza ermənilər müsibət gətirir, terror edir, heç kim görmür. Amma bir ermənin burnu qanayan kimi Avropadan tutmuş Amerikaya qədər tumanını başına keçirir və başlayırlar hay-həşir qoparmağa. Çox uzaq yox, yaxın tərrixde ermənilərin bizim millətə qarşı töretdiyi terror göz qabağındadı. Xocalıdan tutmuş, son günlərdə iki jurna-

listin və bir vəzifeli şəxsin mina partlaması nəticəsində həlak olmasına qədər. Bütün bunlar erməni vandalizminin və vəhşiliyinin nümunəsidir. Salatin Əsgərovani, Osman Mirzəyevi, Ali Mustafayevi, işıqçı Arifi, Çingiz Mustafayevi və ən nəhayət, AzTV-nin operatoru Siracı və Azərtacın müxbiri Məhərrəmi erməni terrorçuları qətəl yetiriblər.

İşğaldan azad olunan kəndlərimizi, qəsəbələrimizi və şəhərlərimizi nə günə qoyublar, dünya görmür. Sanki kor, kar, laldılar. Və kar, kor, laj ölkələr amma ermənilərin barmağı qanayanda o dəqiqə bir hay-həşir qoparırlar ki, dünyanın qulağı batır. Bu qədər də ədalətsizlik olarmı? Bu günlərdə Fransada bir müsələmani 10-15 erməni dini zəmində amansızcasına qətlə yetirib. Fransa ermənilərin kef elədiyi bir ölkədi. Onların xətrinə heç kim dəymək istəmir. Fransız törətdiyi əmələ görə məsuliyyətə cəlb edirlər, erməniye isə "gözün üstdə qaşın var" - deyən yoxdur. Cəhənnəmə desinlər!

Fransa tarixində oxşarı olmayan bir oğraş gedə var - Makron! Və bu gedəni camaatin içində daxil olanda əline döndüyüm biri qulağının dibindən bir şillə ilişirdi. Bu şillə bilsiz nə şillədir? Haqsızlığı, ədalətsizliyə göz yuman adama belə bir şillə dəyməldi. Yادımı "Bəzim Cəbiş müəllim" filmində Makedon ilə bir oğlanın davası düşür. Makedon siçanın üstündə neft səpib odurur. Siçan isə qaçıb evə girmək istəyir. Bu vaxt Cəbiş müəllim bir təhər yanın siçanı söndürür. Sonra yanındakı uşaqlardan biri Makedona bir şillə vurur. Cəbiş müəllim də deyir ki, əger bilsən ki, bu şillə sənə nə üçün dəydin, onda adam olacaqsan. Bilməsen hec...

Makrona vurulan şillə bəlkə də Allahın əli idi. Allahın əli o adamın əlini yuxarı qaldırı və Makronun sıfətinə bir şillə dəydi. İndi Cəbiş

müəllimin sözü olmasın, Makron başa düşsə ki, bu şillə ona niyə dəydi, ondan adam olacaq. Qanmasa elə heyvan kimi gəlib heyvan kimi də gedəcək. Elə ömrü boyu da ermənilərin arxasını dəsməllayacaq.

Ermənilərin nazi ilə çox oynayıraq ha! Yadımızca yenə "Axırıncı aşırım" filmində Qəmlionun Kərbəlaya dediyi sözər düşür. "Kərbəlayı, Abbasqulu ağanın nazi ilə çox oynayıraq ha! Bu Qurana and olsun, onlar bizi tutsa, böyük tikəmizi qulağımız boyda eləyəcəklər". Bizimkiler ermənilərin əlinə düşəndə ya onları şikət ediblər, ya qulaqlarını kəsiblər, ya da diri-diriyandırıblar. Onlar qan töküb, baş kəsib, biz isə heç bir şey eləməmişik. Bu millət millət deyil ey, Allahın möcüzəsidi. Yəni, onlarla adam dilində yox, insan dilində yox, öz dilində danışmalıyıq. Bir əsgərimizi öldürürsə, iki əsgərini öldürürməliyik. Bir dinc sakinimizi qətlə yetirirsə, iki dinc sakini məhv etməliyik. İki jurnalistimizi öldürürsə, üç jurnalistini aradan götürməliyik. Başqa çıxış yolumuz yoxdur.

Onlar həmisi başlarının üstündə dəmir yumruğu hiss eləməlidilər. Və elə həmin dəmir yumruq baş qaldıran ermənin başını iki yera bölməlidir. Çünkü erməni qan gərəndə dədəsin də, nənesini də, balasını da atıb qaçıır.

Elə ki, onların ağzını cırıb qoyursan qulağının dibinə, bir daha sənə yaxın durmur. Sərhəddəki münaqişələr və digər hadisələr göstərir ki, bunlarla adam dilində danışmaq mümkün deyil. Bir millət ki, terrorcu ola, başkəsənlik ola, bundan nə gözləyirsən. Zati-kökü olmayan millətdən ancaq qanicənlik, başkəsənlik gözləmək olar. Ona görə də hər zaman, hər an, hər dəqiqə dəmir yumruğumuz onların başının üstündə fırlanmalıdır. Ki bu dəmir yumruq istənilən vaxtı onların başına şillə dəydi. İndi Cəbiş

Eminguey

Bir salamı qazana bilmədin...

Bir dəfə Nəşriyyata günorta yeməyə düşdü. Bufetə girən kimi Rəhim Qaziyevi görüb diksindim. Yaddaşında xalqın öündə emosional çıxışları ilə qalib, bədə birmənalı qarşılınmayan əməlləri ilə. İstanbulda ilk dəfə idi canlı gördürüm. Rəhim Qaziyevin yanında iki nəfər var idi. Adətən, bufetə girən adamlar tanıştunuşa salamlashırlar, vəzifəli adam gələndə biri qalxıb görüşür, biri başına pərvənə kimi dolanır. Rəhim Qaziyev içəri girəndə heç kimin tükü tərpanmədi, heç kimin. Amma baxışları sezirdim. Əyri baxan kim, əylib yanında əyləşənə piçildəşan kim. Uşaqlarla qalxdıq, dedik, salam verək. Sadəcə salam. Rəhim Qaziyevla salamladıq. Baxdı, baxdı, dedi k, çox sağlam, sevindim sizin kimi gəncləri gördüyüm. Əyləşdik. Öz içimdə dedim, 90-ların hay-küylü Müdafiə Naziri, yaşadım uşaqları qulağından tutub fərariyyinə görə ağızına gələni deyən, üstünə çıxmışan, gah fədai olan, gah satqın çıxan Rəhim Qaziyev indi elə həmin yaşlarda gənclərin salamina möhtac qalib.

"Tanrıni bizim ehtiraslarımız öldürdü" - deyən Nitsşe haqsız idimi?

Ayşə Sucunun bu kiçik yazısını oxudum və dilimizə çevirib Alahdan gileyənlənlərə, "O yoxdur", "O öldü" deyənlərə ithaf etdim.

***

İnsan öz əlləriyle öz sonunu hazırlayır? Cörəyini, peyvəndini, suyunu, daşını, torpağını zəhərleyir? Təbiət sualın cavabını verir - qusaraq, daşaraq, silkələnərək...

Qoruyan, doyurdan varlığı qarşı insanın bu amansızlığı ağlaşığınzın bir şeydir. Gələcəkdə bizi neler gözləyir? Uşaqlarımız, nəvələrimiz necə bir dünyada yaşayacaqlar? Düşünmədən, baş verənlərə məhəl qoymadan hər şey yolundamış kimi seyrədirik. Vəhşi kapitalizmin üç dəyeri isə başını alıb gedir: Həzz, sürət və istehlak. Özümüz itmişim milyonlar isə yaşıntısından borc vermək istəmir. Suyunu içib atdığı şüsnə təbiətin həzm edə bilmədiyini başa düşmür, bilsə de vecinə alırmı. Plastik torbaları tekrar emal etmək üçün çoxlu suyun lazımlığını anılmır. Meşə yanğınları və ekoloji qətləm "vaay" deyəcəyi quraq günlərə hamılədir. Ölkəmizdə meşə yanğınlarının yüzde doxsanı insandan qaynaqlanır. Meşə yanğınları sualtı qaynaqların, müxtəlif növ heyvanların, bir çox ağac növünün də məhv olması deməkdir. Ağac eksəniz də yox etdiklərinizi yerinə qoya bilmirsiniz. Meşələri məhv edənlərinin vecinədirmi? Bütün dünyada heyvan populyasiyalarında böyük azalma var. Qətləm bitkiləri də vurub, tabii yaşış sahələrinin yox edilməsilə birlikdə sadəcə son 250 ilde 600-a yaxın bitki növü təbiəti vidasıib.

Artıq günümüzün insan üçün ehtiyac yox, istək var! Digər tərəfdə Afrikada hər beş sənaye bir uşaq acliqdan ölürlər. Hər gün beş yaşlarında 800 uşaq susuzluqdan həyatını itirir. UNICEF-in hesabatına görə, su qaynaqlarının azalmasından dolayı 2040-ci ilə qədər dünyada 600 milyon uşaq ölüm, xəstəlik riski yaşayacaq. Dünyanın yarısı 2050-ci ilde kifayət edəcək qədər su qaynaqlarından məhrum qalaçaq. İndi bu rəqəmlər diqqət edin: Oxfam qurumunun hesabatına görə, sadəcə 2153 milyarder dünya əhalisinin yüzde altmışım teşkil edən 4,6 milyar adamdan daha varlıdır. Dünya əhalisinin yüzde biri geridə qalanlarından ikiqat daha varlıdır.

Bu kimi bərabərsizlik, ədalətsizlik, amansızlıq çox deyilmə dünəyaya? Dünya bunun altından çıxa bilərmi?

Nə demişdi Nitsşe?

"Tanrı öldü, Tanrı öldü, onu öldürən bizik".

Əslində böyük bir həqiqi təbəkrir. İnsan öz mənafeyi, hırsı uğrunda onu yox saydı.

Bir universitetdə dərd deyərkən rahib və rahibənin qarşısında da eyni şeyi demişdi Nitsşe:

"İndi mənqılı düşünək, indi də eyni şey olmurmu? Öz nəfsimiz uğrunda öldürmürəm Tanrı? Öldürmürəm idarə edenlər?"

Yer üzü boşluq sevməz, boşluğu yer üzü Tanrıları doldurdu - diktatorlar, güc mərkəzleri, bəzi dövlətlər və s.

Yer üzü tanrılarının qul və kölə qazanma mübarizəsi bizi dünyamın axırına doğru aparır.

Dilimizə uyğunlaşdırın: Eminuey

ƏDALƏT •

12 iyun 2021-ci il

Düşünürsen, arzuları yarımcı qaldı. Və necə bir ali arzusuna çatdı.

Deyirsən, ömrü yarımcı oldu... Və necə bütöv ömür yaşadı.

Bələ düşündüyüümüz vətənsevadalıların, əsgər və zabitlərimizin həyatını, öyrənməliyik, öyrətməliyik, vətən sevgisindən dərs almağı. Dərs verməliyik.

Həsənli Elçin Vaqif oğlu kimi.

Həmişə seçilib. Nə bahalı geyimi, bahalı telefonu, nə maşını ilə fərqlənmək istəməyib, ağılna gəlməyib. Sadəcə birinci sınıfın məsuliyyəti, çalışqanlığı ilə seçilib. Şəxsiyyət kimi seçilib. Bütün məktəbin sevimliyi olub.

1993-cü il iyunun 16-da Ağstafada ziyalı ailəsində dünyamıza gəlib. Atası aspiranturaya qəbul

zi almıştı. Mübariz İbrahimovun qəhrəmanlığı təpik kimi oldu. Silsilədi bizi. Hətta oğlanlarımdan biri gedib şəhid olsa, amma vətən azad olsa razı olardım. Polad Həşimov ölündə gedib könüllü yazıları oldı. İnanırsız, düşündüm ki, görən Elçin də yazılıb? Bir gün dedi "ana, könüllü yazılışam orduya, məharibə olsa gedəcəm. Sevindim. Hətta şəhid olmasını da gözə aldım. Və o gecə zəngini də gözleyirdim onun kimi. Gecə getmek isteyirdi. Dedim ki, gecə hara gedirsən? Dinmedi. Mən bildirdim bu nə gedidi. Yatmadı. Bütün gecəni otaqda fırlandı. Su da içmədi. Bir tıkə çörək də yemədi. Güclə gözlədi sabahı. Maşın gələndə düşdü tələsik. Maşına mi-nəndə çevrilib mənə baxdı. Elə

mizdan keçməliyik. Vətən sağ olsun - deyir, sonra ona yazdığı şeiri oxuyur:

*Allah səni sevdilə yenə,
Zirvəni bəxş etdi sənə.
İtirmek ağırdı mənə
sənin kimi igid qardaş.*

*Qan oldu bayraq sinəndə,
nə söyleyim mən dinəndə?
Mən zəfərə sevinəndə,
sən olmuşdun Şəhid, qardaş.*

*İndi saralıb solmuşam,
yaman çarəsiz qalmışam.
Sən gedəndən mən olmuşam
nəfəs alan meyit, qardaş.*

*Bayraq bulasdı qanına,
qurbanam Şəhid canına,*

Müharibə gündəliyi

Müqəddəs

məktublar

Emin Piri

Dünyanın ən müqəddəs məktubları idi o məktublar. İçindəki sevgi ən böyük sevgilərdən daha böyük, ən saf hislərdən daha təmiz.

Bəli, dünyanın ən müqəddəs məktubları idi cəbhəyə göndərildən məktəbli məktubları.

Təminat gələrkən ən çox aradığımız, soruşduğumuz ididi; məktəbli məktubları var?

Bəlkə də üstündə dava edərdik, mənə də çatsın deyə...

Özündə məktub olarkən belə əsgərlərdə olan məktubları alır, onları da oxuyurdum. Arayurdum. Kim yazıb görənən onlarda olan məktubları? Bir-bir baxıldım bütün məktublara. Bəlkə birinci sınıfda oxuyan bacım qızından olar deyə. Bəlkə dərs keçdiyim məktəbdən hansısa şagirdim yazar deyə.

Məktəbli məktubları yoxdursa, qalib müəllim də yoxdur.

Hər gün oxumaq istədiyimiz, hər gün yanımızda olmasının istədiyimiz məktublar, amma müəllifinin heç zaman bu odun-alovun, yanımızda olmasına istəmədiyimiz.

O məktublar əlimdə olarkən, o uşaqların əllərinin istiliyini hiss edirdim, oxuyarkən o sözlərdə onları görürdüm. Gülümşəyən, bir az dəcəl, amma saf uşaqları görürdüm o məktubların içində.

Füzuli-Cəbrayıl istiqamətində olarkən almışdım bu məktubu. Sonra sol döşümədə olan, ürəyimin üstündə cibimdə gəzdirdim o məktubu. Müharibə bitənə kimi. Ara-sıra palçıqlı günlərdə palçıq da oldu o məktub. Yox, yox çırklınmadı, vətən topağına qarışdı o məktub. Vətənləşdi o məktubdakı sözlər, o sözlərdəki sevgi.

Tərxis olana kimi elə ürəyimin üstündə qaldı. İndi də evə gətirdiyim ən böyük qənimətdir o məktub. Ömrümün ən gözəl hədiyyəsi, müharibədə aldığı ən qiyamətli mükafat. Yəqin ki, ömrümün sonuna kimi o məktubu ən böyük müharibə medali kimi evimin bir köşəsində saxlayacaq.

Hərdən düşünürəm, ətrafımıza düşən bu qədər mərmi, başımıza üstündən uçan güllələr. Məni qoruyan bəlkə o məktub idi? Qəlbimin üstündə gəzdirdiyim məktub ən böyük duam, qoruyucu mələyim idi.

Amma biz, mani qoruyan o məktub müəllifləri özü-nü qoruya bilmirdi. Qoruya bilmirdi özünü Bərdədə...

Xilas ola bilmirdi Gəncədə...

Qaça bilmirdi mərmilərdən Ağdamda...

Bəlkə də o uşaqlar bizim yerimizə özünü qurban vermişdi bu torpağa, Tanrıya.

...Hamidian çox uşaqları
sevər müharibələr.

Kiminin alındandan,

kiminin gözündən öpər.

Tanrı daha tez

sevdiklərini aparır deyirlər.

Allahın öpüşüdü

bəlkə elə bu güllələr?!

Mələklərin sayı azaldı, məktubların sayı azaldı. Bu dünyadan neçə-neçə sevgi azaldı... Küsdü, küsdü, o uşaqlar böyükələrin müharibə oyunundan. Bəlkə bizi incitməməkçün, daha ürəkli olaq deyə, gözümüz arxa-da qalmasın deyə bir-bir üçdular səmaya...

Bağışla,

Bağışla, sənə dəyən güllələri.

Qolundakı metal qırıntısına gülümşə -

bir çımdık bil, böyükələrdən hədiyyə.

Bilərəm, uşaqlar ölmür,
böyükələrdən küsür,
küsür bu dünəyən
və eləcə ucur, gedir...

Mənim bayraqdarım iddi məktəbli məktubları.

Onlar bizimlə bərabər döyüşürdü. Azərbaycan ordusu ilə birgə azad edirdi işgalda olan torpaqları. Onlar da qazi olurdu... Hər şəhidlə birgə üstündə gəzirdiyi məktəbli məktubu da şəhid olurdu...

Əbülfət MƏDƏTOĞLU
madatoglu@mail.ru

Unudulan adamın monoloqu

Divarla söhbətlərimdən

Yəqin ki, bu sizə həm gülməli gələcək, həm də elə belə... Yəni düşüncəksiz ki, nəsə uydurur, nəyləşə gündəmə gəlmək istəyir, ya da ağılı ucur, əsəb pozulur, deməli sayıqlayır. Bax, bütün bunların hamisini siz düşünməkdə haqlısız. Mənim sizin heç birinizə etirazim ola bilməz. Birincisi, hər kəsin baxış bucağı var, görmek, dərk etmek qabiliyyəti mövcudur, üstəlik seçim etmək, sayqi duymaq və yaxud da özünü görməməzliyə vurub yanından keçib getmək, lap bəd ayaqda circa bıllamaq... Bütün bunlar təzə bir şey deyil, hər gün görürük, sahidi olurq və yaxud da eşidirik. Doğrudur, te-leykanallarımız belə məqamlardan şou düzəltməyi sevir. Az qala bir gün axşama kimi "Şok! Şok! Şok!" deyir və əlavə edir ki, "Bir azdan, Bir azdan, Bir azdan" və ən maraqlısında budur ki, həmin o şokun bir azdanı keçəndən sonra belli olur ki, sən demə kimse kiminsə saç düzümunə irad tutur və yaxud da hansısa bir sözünə dodaq büzür və biz bir gün axşama kimi bu şokun nə olacağını oturub gözləmişik...

Bunu söz gelişdi, daha doğrusu yazdım. Məqsədim yazının birinci abzasındaki fikrə aydınlıq gətirmək idi. Yəni, yenə qayıdırəm həmin nöqtəyə ki, münasibət bildirmək də, sevib-sevməmək də hər kəsin öz ixtiyarındadı. Bu nöqtədə qulağımda rehmetlik İlhamə xanımın ifası sələnir. O səs deyir ki, "Yaşın nə dəxli var". Yəni sevgi üçün, sevmek üçün, sevilmək üçün yaşın dəxli də, fərqi də heç bir önem daşımir. Əsas sözün köküdür. Yəni, Sev-dir. İndi qalır həmin o yüksək altına çiyin vermek, o sevgini üreyinə köçürmək, ruhuna hopdurmaq. Onu nəfəs kimi özünlə hər yerə aparmaq və hər yerde də o nefəsi almaq, ciyərlərinə çəkmək, varlığını ayaqda saxlamaq!..

Hardasa bir xatire kölgəsi düşür üstünmə. Başımı qaldırıb baxıram. İlk anda mənə çox uzaq bir məsafə təsiri bağışlaşdırıb bu görüntüsü. Sonra yavaş-yavaş o kölgənin qalınlaşdığını, üstüne tərəf yavaş-yavaş əyildiyini təkcə hiss etmirəm, həm də görürəm. Deməli, ya o kölgənin sahibi yaxındadır, ya da mən o kölgənin altın-dayam. Hər iki halda nəticə budur ki, o kölgə var. Ve mən də onu görürəm. Bax, onda həmin o xatireni ip ucu başlayır çözülməyə. Dəniz sahili, eşidilən ancaq ləpələrin piçiltisi. Bu sahilde ləpələrdən başqa kimse yoxdur. Ele bil tənhalıq hakimdir ki, onun ağırlığı adəmi diz çökdürür və mən də dizlərimin büküldüyüni hiss edirəm. Əylib bir ovcumu qum götürürəm, o biri ovcumu su. İkisini de bir anda qaytarıb atıram dənizə. Dəniz diksinir ele bil. Mən çevrilib baxıram. Sahilde dayanmışan... ləpələrlə... əsəbi şəkiləde nəyisə çözürsən və özündən asılı olmadan bu mənzərəni misralara köçürürmə:

*Sahilə gəlmisən, təklikdən bezib,
Ləpə tapdalayıb, dalğa qovursan...
Bəlkə də həsrətin perikib qaçar -
Bir ovuc suyu sən göyesovursan...*

*Mən xəyal edirəm gerçək durumu,
Gözümün dibində gəlib durursan.*

*Səni ləpələrlə tək qoyduğumu -
Onu tapdamaqla, üzə vurursan...*

*Qarışq bir ovqat... və bir də dəniz,
Ruhumuz ovunsun hisçitilarla...
Sahildə...səssizcə, hiss etmədən biz -
Süstlənsin ləpələr, piçiltilarla...*

***

İndi dəniz mövsümüdür. Daha doğrusu, cimərlik açılır. Amma gerçekdə dəniz fanatlarının mövsümü olmur. Onlar bütün zamanlarda dənizlə vaxtını keçirir, sevgisini bölüşür, dənizə sarılır, bəzən də özünü dənizin qoynuna atır. Bu məqamda ləpələrlə sevişmək də var, intihar da. Ona görə fanatlara hərdən içimdə acıyrıam. Düşünürəm ki, qədərindən artıq olan hər şey mənəsiz bir nəticəyə gelib çıxır. Təbii ki, bu mənim fikrimdi, mənim qənaətimdi. Amma bütün hallarda qədərindən artıq içilən suyun dərd verdiyini Şeyx Nizami bütün dünyaya bəyan edib. Deməli, artıq su dərd verirə, mənim nəyəsə qulp qoymağım yersizdi. Ona görə də fanatlar özləri bilsinlər və mənim də onların işinə qarışağımı günaha yazmasınlar. Hər kəs öz yolunda, öz işində... "Ya Allah!" deyib yolumuzun yolcusu olaq, işimizin sahibi...

Mən də elə bu istəklə üz tuturam sahib. Gelməyim, dənizlə görüşmək isteyim adı bir həvəs deyil, heç vaxt öldürmək də deyil. Bu sahildəki xatirələrimi arayıb-attarmaq, onların necə olduğunu, necə yaşıdığını görmək və bir də onları dinleməkdir. Bu yerdə köməyime təbii ki, yaddaş çatır. Əger qarıyb, qocalıb əldən düşməyib, yəqin ki, əlimdən tutar, məni darda qoymaz. Pərt etməz xatirələrin yanında... budur, gəzdiyim sahil... bir az cöhrəsi dəyişib, bir az özüne el gəzdirib, bəzənib-düzənib, bir az da yadlaşib elə bil. Çünkü aradan nə boyda zaman keçib. illər üst-üstə yığılib, aylar bir-birini qovub atıb illərin küncünə. İndi hünerin varsa, axtar o küçə-bucağı, görün nə tapırsan...mən israrlıyam. Əger qarışma bir məqsəd qoymuşamsa, onun sonuna gedib çıxana qədər israrımdan el çekmirməm. Nəyin bahasına olursa-olsun gedirməm. Və bu gün də sahilde axtarıram xatirələrimi. Səninlə bağlı olan xatirələrimi. Söykənib baxıram dənizə. Söykəndiyim dəmir məchər rənglənib. Bir az da fərqli olurdu. Yəni, naxışları dəyişib, amma dəniz dəyişməyib. Həmin dayandığım yerdən baxıram. Yenə qəğayılar öz işindədi, biri dənizə baş vurur, o biri üzür, bir ayrısı da havaların. Qarışq bir harmoniya. Sanki cive sütunudur, qaynar və mən də sakitcə içimdə dənizlə danışıram..

- Yادında qalmışam... də yadında dımdı...səni dindirmək üçün ləpələrinə el etməyimiz, dalğaları sayılmışız unudulmayıb ki...şəkil çəkdirərən dalğaların şahə qalxmasını istəməyimiz... bu ərkəsöyünlüyümüzb, bu çılgınlığımız, sonra da daşların üstündə oturub əlimiz sənin sularında, nəzərlərimiz fotoaparata... və nəhayət çəkilən şəkil... günlərin birində də o şəkilləri dua kimi cirib ləpələrin üstüne sepməyimiz... deyəsən, çox uzaqlara apardı məni xatirələr. Həttə bir az da üzütdüm. Ona görə əlimdəki qələmi sıxdım. Hiss etdim ki, barmaqlarım tövşüyür və yazdım.

*Qələmi möhkəm sixan,
Barmaqlarım üzüyür...
Səbrimi söza yiğan -
Ağlim, ruhum, tövşüyür...*

*Gözümün dibinəcən
Cığır salır, nəm, cığır.
Çırpiram, cibinəcən -
Qəm tökülür, qəm çıxır...*

*Dururam, uduzmuş tək,
Boynu büük, fikirli...
Təsbeh daşların az çək -
Bu sonuncu zikrdi...*

*Qayıdırəm əvvələ,
Burda da artıq sondu...
Qısa qapanma ilə -
Baxdığın ekran söndü...*

***

Hər bir insanın özüne doğma olan və ömrü boyu da canında, qanında yaşatdığı anlar, xatirələr var. Onu unutdurmaq, onu yaddaş kartından silmək qeyri-mümkündür. Ən ağır, ən çıxılmaz durumda belə o an sənin qapını döyür, ürəyini səksəndirir və bir də görürən ki, unutduñ bütün ağırlıqları, bütün çətinlikləri. Sancan üzəyimin, gönənə sinəmin mənası əvrilər olur məhz həmin o yaddaşdakı an. Bəlkə də bu ilahi bir təsəlli. Bəlkə də bu Allahın sənə uzatlığı əldi. Bəlkə də bu Məlik Məmmədi quyudan çəkən kəndirdi. Qaranlığa düşən işiqdi. Yəni, hər nadirə, xiləsdi. Və biz o xiləsin adını özlüyümüzde təsəlli kimi qeyd edirik. Həttə bəzilərimiz onu ötəri təsəlli adlandırırıq. Guya təsəlli ötəri oldu ya olmadı, nə dəyişib ki. Hansı mahiyyət erroziyaya uğrayır. Məncə heç biri. Əger təsəllini dinləmisənsə, yaşamışansa, onu təzədən necə qovacaqsan, necə imtina edəcəksen. Bu məqamda şəxsən mən bir Allah bəndəsi kimi təsəlliye heç bir irad ifadə edə bilmirəm. Sadəcə susuram və qəbul edirəm ki, ömrümə hopan, ömrümə əvrilən həmin o təsəllinin mahiyyəti Sevgidir! Elə uzaqdan üstümə düşən kölgə də Sevgidir! Yanında olduğum, nəfəsini duyduğum da Sevgidir! Özümlə hər yerə aparıb-gətirdiyim də Sevgidir! Məni qolların üstündə hər yerə daşıyan da Sevgidir! Bunların ortaq mərəci nəfəs! Bax, demək istəyirəm ki, aldığım nefəs də Sevgidir! Onu da təbii ki, Allahım və Sənin üçün birmənali şəkildə müyyənəşdirib qəbul etmişəm. Bu yerdə yaddaşlara işıq salmaq üçün rehmetlik, əbədiyəşar şairimiz Musa Yaqubun fikirlərinə üz tuturam... bu məqamda bugünkü canlı klassiki olan Seyran Səxavətin fikirlərinə söykənirəm. Musa Yaqub yazmışdı ki, "Əbülfət piçiltişi da Sevgidir!" Seyran Səxavət yazmış ki, "Ay Aləh, Əbülfət səndən nə isteyir ki? - ancaq Sevgi! Qoy sevən də..."

Gördünümə, mənim sevgi barəsində düşüncələrim də, hisslerim də, təkcə özüm üçün anlaşılan, özüm üçün qurulan dünya deyil. Onu görənlər də, duyanlar da var. Onların içərisində də adlarını qeyd etdiyim həmin bu ünlü imza sahibləri - Musa Yaqub və Seyran Səxavət də var! Mən dəniz sahilində xatirələrimin izi ilə addımlayıram. Limana baş çəkirəm.

Elə biliyəm ki, məndən qabaqda tələsib gəmiyə minirsən və əl edirsən, əl deyirsən... inan ki, bu mənzərə mənə o qədər inandırıcı gələr ki, yaxınlaşırəm gəmilərin yan aldığı nöqtəyə... amma burada gəmi yoxdur... həmin o nöqtəyə də bir zəncir kilid vurublar. Birdən yadıma düşür ki,indi pandemiyadı. Adamların bir yere yığışması, həttə dəniz gəzintisine çıxmazı da mümkün deyil. Mən indi yaşadığımı o duygunu birləşdə yaşıdagımız günlərə çıxb getmişdim. Özümü səninle birləşdə dalğaların beşik kimi yırladığı qayıqda hiss etmişdim. Ona görə də bu hissələri normal qəbul etmək çətin olsa da, amma buna sizlərin cəhd etməyini çox istərdim. Axı burada bir az xəyalpərvərlik də var, bir az şairlik də, bir az da nostalji hissələrə qopub ayrıla bilməmək də... bu isə o deməkdir ki, zamanın, məkanın ayri-ayrılıqla öz gücə var. Zaman səni bu gündə tutur, məkan səni o günü qaytarır. Və yaxud da məkan səni bu gündə yaşadır, zamanın qanadları səni o günə çəkib aparır. Və bu da bir hərəkətdi. Dünənə, bugünə və sabaha olan hərəkət. Yaxşı ki, sükünətdən, hərəkətsizlikdən uzaqı. Yoxsa...

Bu məqamda cümə axşamlarının birində yazdığım misralar yaddaşma gelir. Onda yazmışdım ki:

*Sən cümə axşamları
Həsrətinin adın an...
Salavat əvrirəndə -
Ad çıxmasın yadindan...*

*Kipriklərin küsülü -
Dəyməsin bir-birinə...
Dodaqların bütünlü -
Susub könlün sırınə...*

*Ancaq özündən danış -
Mən içində əriyim...
Hiss etməsin dost-tanış -
Mən içində kiriyim...*

*...sən cümə axşamları
Six sinənə ruhumu...
Mən duyub qarışdırıım -
Yatmadığım yuxumu...*

***

Adətən, söz sözü çəkir deyirlər. Xatirələr də belədir. Birinin etəyindən tutdunsa, çəkib aparır o birisini. Dəniz kənarında axtardığım izlərimiz məni o sahil boyu çox dolandırdı. Həttə bəzən sahili də unutdum, elə ləpələrin üstü ilə, dalğaları tapdalaya-tapdalaya lap dərinliklərə doğru getdim. Havalanmış adam kimi. Batmadım, nə dənizin dərinliyində, nə də şahə qalxan dalğaların boyundan hündür ənginliyində. Görünür, bütün bunlar yaşadıqlarımızın Sənin, Mənim, Allahın bildiklərinin sehrindəndi, gücündəndi. Və nəhayət, bu həm də dörd divarla danişan bir adamın sevgisinin gücüdür. Bu adam bəlkə də elə özü də divardı - Sevgi divarı! Həsrətlə vüsalın arasında qalmış Sevgi divarı. İstəsən o divara əlini çəkib alını söykəyə bilərsən... istəsən o divara iki gül də qoymaq istiyarindasən - İki gül... Seçim sənində!

Murad Rzayev: "Nə dəyişib ki?

Həmin adamam da..."

"Qarabağ bülbülləri" dedikdə adamın ağlına Murad Rzayev gəlir. Onun körpə fidanlardan yaratdığı "Qarabağ bülbülləri" vaxtılı böyük-böyük sahnələrin bazayı olub. Onun yetişdirdiyi sənətkarla çoxdan xalq artisti ya da məməkdar artisti kimi yüksək faxri adalarla layıq görürlüb. Yaşının bu çağında səhəhəti imkan vermesə də daha bir istədiyi tapıb ortaya çıxarmaq üçün min bir əziyyətə qatlaşır. Baxmayaraq ki, əziyyətinə layıq olduğu qiyməti onan asırgayıblır...

Dosyə: Murad Rzayev 1947-ci ildə Ağdam şəhərində ziyanlı ailəsində anadan olub. Hələ balaca vaxtlarından da Ağdam rayon Xalq Teatrında bir çox tamaşalarla rollar oynayıb, Respublika "Teatr Cəmiyyəti"nin fəxri fərmanına və diplomlarına layıq görürlüb. 1970-ci ildən, 1971-ci ilin may ayına kimi Ağdam Rayon Mədəniyyət evində bədii rəhbər vəzifəsində çalışıb. Rayonda ilk dəfə olaraq müəllim və şagirdlərdən ibarət xor-qrupu və estrada orkestri yaradıb. 1971-ci ilin may ayında Ağdam Rayon Komsomol Komitəsi bürosunun qərarına əsasən Ağdam Rayon Pioner və Məktəblilər Evinin (indiki Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi) müdürü vəzifəsinə tayin olunub. Məktəbin direktoru olmaqla yanaşı burada "Qarabağ bülbülləri" ansamblını yaradıb. Bədii rəhbəri olduğu "Qarabağ bülbülləri" ansamblı dönyanın əksər ölkələrində, Azərbaycanı Moskvada Kremlinin Qurultaylar sarayında, SSRİ-nin Böyük Teatrında, Xalq Təsərüfatı Natiyyətlər sərgisində, mahni festivallarında təmsil edərək, 40 qızıl medal, 100-dən çox fəxri fərman alıb, 12-sənədindən və bədii filmlərdə çəkilərək Zaqaqçaziya Ümumittifaq və Beynəlxalq Festivallər Laureat adına layıq görürlüb. Həmin illərdə onun qabaqcıl iş təcrübəsi respublika məqyasında yayıldıqna, mədəniyyət və incəsanat sahəsində istedadlı şagirdlər yetişdiridiyinə görə 1976-ci ildə Respublikanın "Qabaqcıl Maarif Xadimi", 1989-ci ildə isə "SSRİ-nin Maarif Əlaçısı" fəxri adına layıq görürlüb. Rəhbərlik etdiyi "Qarabağ bülbülləri" ansamblı respublikanın mədəni kütləvi tədbirlərində, o cümlədən bir çox xarici ölkələrdə çıxış etmiş və qazandığı nəaliyyətlərinə görə keçmiş "Sovet İttifaqı Mərkəzi Komitəsinin", "SSRİ Xalq Təsərrüfatı Nəaliyyətlər Sərgisinin", Ağdam Rayon Partiya Komitəsinin, Ümumittifaq Komsomolun Mərkəzi Komitəsinin", "Pioner Təşkilatının Mərkəzi Komitəsinin", "Ümumittifaq Pioneer Təşkilatının döş nişanını, "Təhsil Nazirliyinin" fəxri diplomunu, "Ümumittifaq Baxış müsabiqələrinin" diplomlarına, "Ümumittifaq Xor-Cəmiyyətinin" "döş nişanına, "II-ci Beynəlxalq Müsiqi Festivalının" diplomuna, "Mədəniyyət və Təhsil Nazirliyinin", "Azərbaycan Qaçın və Məcburi kökün Gəncələr Təşkilatının" fəxri diplomuna, "Qaşqaz-Media İctimai Birliliyinin" diplomuna, "Yeni Azərbaycan Partiyası Ağdam Rayon Komitəsinin" diplomuna, "Respublika Xalq Yaradıcılığı Festivallarının" diplomuna, "Azərbaycan Dövlət Televiziyanın" fəxri diplomuna, milli müğənni sənətinin təbliğini və inkişafındakı xidmətlərinə görə "Milli Müğənni Musiqi Oskar" mükafatına, "Əsrin Ziyalisi" fəxri diplomuna, o cümlədən "İcra Həkimiyətinin" fəxri fərmanına və hədiyyələrinin, "Daxili və Sərhəd Qosunları", "Cəbhə bölgələrində, N-hərbi hissələrinin" fəxri fərمانlarına, Oskar Mədəniyyət Qəzeti" İlın Müəllimi" adına, müxtəlif dövlət təşkilatlarının musiqi festivallarının 5-ədəd laureat medalına layıq görürlüb.

Onun tələbələrindən bir çoxu Azərbaycanın Xalq və Məməkdar artistləri, Məməkdar Mədəniyyət işçisi, tanınmış müğənni və xanəndələrdir. Xalq artistləri: Nəzakət Teymurova, Aygün Bayramova, Məməkdar artistlərən: Cabir

Abdullayev, Feyruz Səxavət, Teymur Əmrəh, Sevinc Sarıyeva, Əməkdar Mədəniyyət işçisi: İlhamiz Paşayev, tanınmış müğənni və xanəndələr: Tacir Şahmalıoğlu (Tacir Allahverdiyev), Araz Hüseynov, Yaqut Qarabağlı, Vüsal Musayeva, Arzu Fərhadov və başgaları misal göstərmək olar. Murad müəllimin müəllifi olduğu onlarla mahnilər, rənglər respublikamızın görkəmli xanəndələrinin, eyni zamanda Respublikanın Xalq artistləri Mirzə Babayevin, Flora Kərimovanın, Oqtay Ağayevin, Ədir Rüstəmovun, Əməkdar artisti Zöhrə Abdullayevanın, müğənnilər Lalə Dadaşovanın, Əməkdar artist Teymur Əmrəhlin, Elnur Zeynalovun və başqalarının ifasında səslənlər. Azərbaycanın müsəlmanı tarixində ilk dəfə "Bayati-Siraz" muğamını improvisə edərək (Tacir Şahmalıoğlu'nun ifasında) tarixə düşüb. Bu improvisə Qarabağ həsr olunan bütün film və verilişlərdən istifadə olunur. Bunlarla əlavə respublikamızın bütün dövlət televiziya kanallarında çıxış edib. Murad müəllimin və ansamblın haqqında 10-yaxın kitablar nəşr edilib.

Valdeynlər mənə böyük məbləğdə pul təklif ediblər ki, uşağımızı ansambla götür...

- Murad müəllim, biliyim qədəri ilə, bu il həm "Qarabağ bülbülləri"nin yaradılması 50, həm də sizin anadan olmayıüzümüz 75 illiyi tamam olur...

- Həmdə incəsənətə gəlməyimin 60 illiyidir...

- ...Yəni yubiley yubileyə qarışır. Təbrik edirəm! 50 il yarılmışdır. Böyük o illərə bir səyahət edək. "Qarabağ bülbülləri" ansamblını yaradmaq ideyasi necə yaranıb? Bildiyimə görə, gəro siz əvvəlcə ondan da əvvəl "Qarabağ" ansamblı yaratmışınız.

- Qarabağda uşaqlar müğəmət üstə aşğayı güldürdürlər. Ansambl yaratmaq arzusuna məndə lap uşaqlıqdan olub. Atam Ağdam Mədəniyyət Evinin müdürü olanda, orda hazırlanmış tamaşalarda uşaq rollarında oynayırdım. Bundan başqa tar sinfinə də gedirdim. Müsicini çox sevmişəm. İster xarici olsun, ister bizim müsəlmlər böyük həvəsən dilləyirdim. Müğəmat da tebib ki, öz yerində. Qismət elə gotirdi ki, əsgərlərimi də Ağdam da etmişəm. Hərbi hissə düz evimizin yanında idi. Ağdamda xidmət etməyim də təsədüfi deyildi. Hələ yeniyetməlik illərindən rayonun ictimai həyatında feal iştirak etdiyim üçün rayonun 1-ci katibi zeng vurub Zaqaqçaziya hərbi dairəsində mənim hərbi xidmətimi elə Ağdamda qulluq etməyim üçün xahiş etdi.

Mən herbi hissənin poqtalyonu kimi həm də tam sərbəst idim. Poqtanın məktubları götürüb aparıb hərbi şəhərəkikdə paylayıb sonra Mədəniyyət evinə gedirdim.

Hələ əsgər ola-ola rayonun istedadlı uşaqlarını respublika uşaq müsəlmləri festivallarında gotirirdim. Onda hələ öz ansamblım yox idi. Amma o uşaqlarla dəfələrlə respublika səviyyəli festivalarda iştirak edib çoxlu mükafatlar qazanmışq. Həri hissənin radio qoşşağından da işleyirdim. Əsgərlərdən sonra tale elə gotirdi ki, 1971-ci ildə Ağdam "Pioner evi"nə müdürü təyin edildim. Bu vəzifəyə namizədlər çox idi. Həmin gündən imkanlarım da artdı. Məktəblərlərə six əlaqələr qurdum, orada və uclar kəndlərde yaşayan istedadlı uşaqları seyərək "Qarabağ bülbülləri" ansamblını yaratdım. Az müddətədən ansamblım çox məşhurlaşdı, hörmət qazandı

- Murad müəllim, uşaqlarla işləmək üçün gorək adam böyük sebzələrindən. Xüsusi şayalıtlardır. Xüsusi şayalıtlardır. Dövrə valideynlər uşaqlarının müsəlmişə getməsinə elə də maraqlı gəstirmirdilər. Yəqin ki, çətinlikləriniz çox olub bu işdə...

- İnanın, bütün Qarabağ qarış-qarış, ev-ev gəzmişəm. Bir dəfə Gəncədə olanda dedilər ki, uşaq evində Teymur adında biri var qəşəng səsi var. Onu özümlə Ağdama apardım. Adı Müsiqili Təməyllü İnternat Məktəbində gedirdi, amma bizim evde qalrırdı. Teymur Əmrəhla indi də bir ailə kimiyik. "Qarabağ bülbülləri" 70-80-ci illərdə çox məşhur idi. Çox ölkədə qastrolda olmuşuq. Mən sizə bir söz deym, doğrudur, istedadlı uşaqları axtarıb tapanda çox əziyyət çökmişəm. Hətta çaya da yixilmışam... Nəcə dəfə kondilərə gedəndə itlər mənə hücum edib... Amma o vaxt öz uşaqlarını bu ansamlda görmek istəyənlər də çox idi. Hətta Bakıda dəfələrlə valideynlər mənə böyük məbləğdən pul təklif ediblər ki, uşağımızı ansam-

lış olur, amma məni yada salmırlar. Həmişə dövlət tədbirlərində iştirak edirdik. Son illər bizi yada salmırlar. Nə dəyişib ki? Həmin adamam da. Buna görə çox incimisəm. Dündür, biz az səhəhətimdə problemlər var. Dəvət etdilər, yənə də gəderdim. Gedib canlı izləyirdim. Bəlkə o zaman bütün ağrilarımı da unudardım.

Aqıl Abbasın deyir ki, "Bayati-Siraz" Azərbaycan musiqisinin, incəsənətinin himnidir...

- Bu "vəzndə yüngül, qiymətdə ağır olan" "Bayati-Siraz" muğamı-

la götür... Görmüşəm ki, istədədi yoxdur, yaxud burda valideynin başqa maşrağı var. Çünkü "Qarabağ bülbülləri" Moskvada Kremlin Qurultaylar Sarayında konsertdə şıxış edirdi. Bizim anamblı uşaqları böyük-böyük konsertlərdə Rəşid Behbudov, Zeynəb Xanlarovanı və daha necə-neçə məşhur müğənniləri müşayət ediblər. Ümumiyyəti, rəhmətlik Heydər Əliyev bəzəməli, tamaşaları öz ifamızla daha da töccübəndirək? Hind müsəlmləri də qatdır. Avtobusda dodağının altında bu bestəni zümrüdə etdi. Tacir eşidib dedi ki, olar mən oxuyum? Heç ona vermək fikrim yox idi. Onu başqa adama vermişəm, amma bacarmadı. Taciro öyrətdim, oxudu, gördüm onda yaxşı alırmı. Bir neçə il bundan əvvəl möhkəm xəstələnmişdim, Tacir elə bildi ki, mən ölücəyəm. Çixıb hər yerdə danışındı ki, mahni ona məxsusdur. Jurnalistlər sual verəndə dedim ki, heç o yaşda ugış dədəsini-nənəsini tanırı. Axi, 7 yaşında uşaq "Bayati-Siraz"ı haradı bilirdi ki, ona da aid olsun? Ondan soruşmaq lazımdır ki, 10 yaşında Bethoveni tanıdırı? Ona heç bir zəhmətimi halal etmir. İndi də damışdırıram, zəhmətimi itirən adamlı mənim işim olmaz.

Tacir elə bildi ki, mən ölücəm...

- İlk çıxışınız haradə olub?

- 1971-ci ildə ilk dəfə indiki Heydər Əliyev Sarayında açılışında çıxışımız olub. O vaxtlar böyük sənətkarlarla, o cümlədən türk müğənnisi Emil Sayın, Müslüm Maqomayev, Rəşid Behbudov, Sara Qədimova, Rübabə Muradova, Zeynəb Xanlarova, "Qaya" vokal ansamblı, Vaqif Mustafazadə və əksər sonet adımı ilə konsertlər vermişdir.

- Bəs ilk çıxışınızda iştirak edən "bülbüllər" kimlər olub, adlarını xatırlayırsınız?

- Əlbətto, xatırlayıram. Ədalət Feyziyev, Məhərrəm Qasımov, Gülçöhrə Quliyeva, Xanım Abdullayeva vərdi. Onlardan sonra gələnlər Tacir Şahmalıoğlu, Nazim Zeynalov, Hacı Fərhadov, Bəhram Məmmədov, Araz Hüseynov, Nəzakət Teymurova, Aygün Bayramova, Cabir Abdullayev, Fehruz Səxavət, İlhamiz Paşayev və başqa bül-

- Gələk "Bayati Siraz" a kompozisiyəsinə... Bu xəzinədə "Xarı bülbüll" festivalının açılışı bu müsəlmi ilə olub. "Xarı bülbüll" festivalının məhz sizin əsərinizdə açılışını izləyəndə hansı hissələri keçirdiniz?

- Sizə deym ki, duyğularım qarış-qarışlıq oldu. Çox şükr ki, torpaqlarınzı qazanmışımla. "Qarabağ bülbülləri" ansamblını yaratdım. Az müddətədən ansamblım çox məşhurlaşdı, hörmət qazandı

nın tarixi əvvəller də müsahibələrinizdə danışmışdır. Əstərim "Ədalət" qəzetinin oxucuları üçün də o illəri xatırlayaq...

- Bu əsər, təxminən, 1976-1977-ci illərdə yaranıb. O vaxt Bakıya Respublikaya Sarayına tədbirə golirdik, orada "Bayati-Siraz" oxumalı idik. Mən yolda düşüñürdüm, neyleyim ki, tamaşaları öz ifamızla daha da töccübəndirək? Hind müsəlmləri də qatdır. Avtobusda dodağının altında bu bestəni zümrüdə etdi. Tacir eşidib dedi ki, olar mən oxuyum? Heç ona vermək fikrim yox idi. Onu başqa adama vermişəm, amma bacarmadı. Taciro öyrətdim, oxudu, gördüm onda yaxşı alırmı. Bir neçə il bundan əvvəl möhkəm xəstələnmişdim, Tacir elə bildi ki, mən ölücəyəm. Çixıb hər yerdə danışındı ki, mahni ona məxsusdur. Jurnalistlər sual verəndə dedim ki, heç o yaşda ugış dədəsini-nənəsini tanırı. Axi, 7 yaşında uşaq "Bayati-Siraz"ı haradı bilirdi ki, ona da aid olsun? Ondan soruşmaq lazımdır ki, 10 yaşında Bethoveni tanıdırı? Ona heç bir zəhmətimi halal etmir. İndi də damışdırıram, zəhmətimi itirən adamlı mənim işim olmaz.

Mədəniyyət Nazirliyi məni yada salır...

- "Bayati-Siraz" illərlə Qarabağ nisgilinin acı zümrüdəsinə döndü. Qarabağ həsr olunan istəbir tele-viziya verilişi, istəbir tədbir olsun, həmişə bəs müsəlmi səsləndir. 30 il yaxın müddətədə bizi Qarabağdan, Qarabağ da biziñdən ayrılmayan, ayrılmaga qoymayan məhz həmin "Bayati-Siraz" oldu...

- Aqıl Abbasın deyir ki, "Bayati-Siraz" Azərbaycan müsəlmlərinin, incəsənətinin himnidir. Öz əsərim barədə danışsam, bir az piş çıxar. Danmaq olmaz, doğrudan da bəs əsər bize Qarabağı unutmaq qoymadı. Rəhmətlik Musa Yaqub deyərdi ki, mən Murad Rzayevin "Bayati-Siraz"ını dinlədikdən sonra əsərini xidmətdə olsan əsərini tutulub. İnşallah, belə bir səfər programı planlaşdırılmışdır. Çox istəyirik ki, Vətənə xidmət edən balalarımıza bizim də müsəlmi payımız olsun.

nisgilini unutmağa imkan vermedi. Qarabağ həsr olunan bütün film və verilişlərdə də istifadə olundu. Mədəniyyət Nazirliyi məni yada salmır. Maraqlanmır ki, bu əsəri yaranan adam hərədədir.

Vaxtilə mərhum Heydər Əliyev bəzə çox böyük qiymət verirdi, diqqət göstərdi. Hər konsertdən sonra sohne arxasına keçərək əlini ciyinmə qoyardı. "Qarabağ", her şey yaxşıdır!" - deyə sorusuru. Azərbaycanın xalq artisti olmasam da, SSRİ-nin maarif eləciyim. Azərbaycanın xalq artisti. Hərəkətə, artistlik hara? Mənim "Bayati-Siraz" muğam üzərində etdiyim improvisasiyə ilə bəyənləşdirdim. Bəlkə o zaman bütün ağrilarımı da unudardım.

- Hazırda nə işlə möşğulsunuz? İşləriniz necə gedir?

- Bu koronavirusla bağlı bir az fəaliyyətimdə fasılələr oldu, amma yenə də yəzib-yaradırıq. Hazırda "Qarabağ bülbülləri"nin 50 illik yubileyinə hazırlaşıq. Bütün program hazırlıq. Biz mayın axırında yubiley tədbiri keçirəcək, amma xəstəliklə bağlı qaldı. Əgər iyunda konsert zalları açılsada, Heydər Əliyev sarayında yubiley konserti keçirməyi planlaşdırırıq.

- Kimlər bu tədbirdə iştirak etməyəcək?

- Tacirdən başqa hamı iştirak edəcək. Mən nənə adımı bağışlamıram.

- Bəlkə elə yubiley ərafəsində dövlət tərəfindən mükafatlandırıld

VIADADI ORUCOV,
pedagogika üzrə elmlər doktoru,
UNEС-in nəzdində Sosial-Iqtisadi
Kollecin direktoru

Bu gün hamının olan tək İLHAMIN eşqinə.
Salamlar olsun sənə!

Zəlimxan Yaqub

44 günlük Vətən müharibəsin-
də işgal altında olan bütün torpaq-
larınlı azad, sərhədlərini bərpa
edən, Şanlı Qələbə qazanan, Azər-
baycan xalqı dövlətcilik tariximizə
qızıl hərflərlə yazılın 15 iyun -
Milli Qurtuluş Gününu bül özüne
məxsus təntənə ilə daha möhtə-
şəm, Tam Qurtuluş bayramı kimi
qeyd edir.

Azərbaycan xalqı müstəqil dövlət
qurmağı özünən on müqəddəs arzu,
amal bilməs və onun gerçəkləşməsi
uğrunda əsrlərlə mətanətlə mübari-
zələr aparmış, milyonlarla vətənper-
vər igidlərimiz bu sevdaya canlarını
qurban vermişlər. Xalqımızın müstə-
qillik uğrunda apardığı bütün müba-
rizələrdə qazandığı on böyük zəfəri,
şərəflə ani, önemli tariximiz -Milli
Qurtuluş Günüdür.

Milli Qurtuluş Gününe qədər olan
nə varsa yalnız xəyaldır. Möhtəşəm-
liyi, əzməti ilə xalqımızın taleyində
özünəməxsus yeri olan bu gün, icti-
mai, siyasi və bir tarixi hadisədir.

Bu günuzun iller zülmətə və
ümidsizliyə qərəq olmuş bir məmələ-
kətə Günəşin doğduğu, onun övlad-
larının ayağa qalxıb inamla "Biz də
varıq, bu bizim Vətənimizdir" dediyi
gündür.

Bu gün, müstəqillik adlı nakam
xəyallarının yenidən gerçəkiyə qo-
vuşduğu, "Azərbaycan, of saqlamaz
yaram hoy..." deyən Almas İldırım-
ların, Vətəndən didərgin düşən
Cümhuriyyət qurucularımızın mü-
qəddəs ruhlarının rahatlıq taplığı bir
gündür.

Bu gün xoşbəxt gələcəyimizin tə-
məli və xeyir-duaçısı milli birliyimiz-
in ünvanı olan Müstəqil Azərbay-
can dövlətinin dünyaya yenidən gəl-
diyi gün, bütün şərəfli ömrünü Azər-
baycan dövlətinin müstəqilliyyinin in-
kişafına həsr etmiş, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əlirza oğlu
Əliyevin 15 iyun 1993-cü ildə haki-
miyyətə yenidən qayıdışi ilə tarix
çevrilən bir zamandır.

Sovetlər birliyi dağıldıqdan sonra,
mütəfiq respublikaların hər biri
müstəqillik qazandı. 1991-ci ilin ok-
tyabrında Azərbaycan Sovet Sosia-
list Respublikası da müstəqil dövlət-
ə-Azərbaycan Respublikasına çev-
rildi. Azərbaycan xalqı müstəqillik
əldə etse də, o dövrə mövcud haki-
miyyətə buna lazımlıca dəyər və qiy-
met verə bilmədi. O illerin acı xati-
rələri hələ də yaşlı nəslin yaddaşın-
dadır. Onları əsla nə unutmaq, nə də
yaddan çıxarmaq mümkünür. Ən
yadda qalanlar isə xaos-dərəbəylik,
"hüduduz demokratiya", müxtəlif
mərkəzlərdən idarə olunan hərc-

Qurtuluşdan Zəfərə, Zəfərlə gələcəyə!

mərcilik, hakimiyyət uğrunda aparılan qaydasız mübarizələr, vətəndaş müharibəsi təhlükəsi... Ən başlıcası isə ümidişsizlik və kimsəsizlik içində qalan xalq, itirilən torpaqlar, ölon cavalar, axan göz yaşları, bir-birindən bədən gələn xəbərlər... Və nəhayət, hamının gözü qarşısında süqutunun son akordlarını yaşıyan Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin itirilməsi təhlükəsi idi.

Belə bir vaxtda xalqımız bütün çətinliklərə baxmayaq, öz azadlıq mübarizəsini daha əzmlə davam etdirirdi. Min bir çətinliklə Vətənə qayıdan Heydər Əliyev böyük xalq sevgisi ilə qarşılandı. Onun qayıtması xalqımızda bir canlanma yarandı, gələcəyə inam baş qaldırdı. Bundan vahiməyə düşən mövcud həkimiyət min bir yolla onun Bakıda qalmasını əngəlli. O, məcburən Naxçıvana getməli oldu.

Heydər Əliyev tezliklə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali məclisinə sədr seçildi. Onun cəfəkeşliyi nəticəsində üçüncü bayraqımız ilk dəfə rəsmi olaraq Ali məclisinin binasında dalğalandı. Naxçıvan Muxtar Respublikasının adından "Sovet Sosialist" sözləri çıxarıldı. Bu SSRİ miqyasında mövcud hakimiyyətə qarşı atanın həm əsərətli, həm də ən qorxulu ilk addım idi.

Naxçıvanda müstəqillik uğrunda atılan bu cür qətiyyəti addımlar bütöv Azərbaycanı hərəkətə getirdi, milyonlara qol-qanad, güc-qüvvə verdi. Görülən işlərin müdəsisi ellərə ildirim sürəti ilə yayıldı. Həmi Naxçıvanda baş verənlərə, qazanılan böyük uğurla ilk başlangıç, yeni ümid işığı kimi baxıldı. Bakıda isə bir qaranlıq, stalət hökm süründü: "Bakının dərdi var, Bakı xəstədir" deyimini sanki böyük Səməd Vurğun bu dövr Bakısı üçün demişdir.

İstər xalq, istər millət, tayfa, istərsə də fərd dar gündündə son ümidi nəsələnir. 1993-cü ilin çətin və ağır bir zamanında müdrik Azərbaycan xalqı, başda ziyanlılar olmaqla, ayağa qalxaraq Heydər Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbini irəli sürdü. Xalqın təzyiq və təkidi ilə mövcud hakimiyyət özündə güc taparaq, hamının ümidi və inam yeri olan, bəynelxalq aləmdə layıqli hörmət, böyük nüfuz qazanmış, əsl siyaset adamı olan Heydər Əliyevə müraciət etdi. Bütün şərəfli ömrünü xalqının və Vətənin inkişafına bəxş edən Heydər Əliyev xalqın səsində səs verdi və öz xilaskarlıq missiyasını həyata keçirdi.

Məhz 15 iyun 1993-cü ildə Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri Heydər Əliyevin hakimiyyətə ikinci dəfə qayıdışi dövlətimizi və xalqımızı bütün bələlərdən xilas etdi, yeni bir dövrün, inkişaf və tərəqqinin əsa-

sını qoyma. Onun rəhbərliyi ilə geniş islahatlar yüksət aldı. Sovetlər Birliyinin dağılması ilə birgə dağılan iqtisadiyyatımızın, digər sahələr kim təhsil sistemimizdə də yenidən qurulmasına böyük ehtiyac var idi. Bütün dövrlərdə təhsilin inkişafına xüsusi dəyər verəndə Şəxsiyyətin diqqətindən bu önemli məsələ yayına bilməzdi. Milli Qurtuluşun ilk günlərində Heydər Əliyev mövqeyini birmənalı olaraq bildirdi: "Müstəqillik dövrünün tələblərinə cavab verən yeni təhsil sisteminin yaradılması üçün köklü islahatların həyata keçirilməsi zəruri və təxirəsalınmazdır".

Heydər Əliyevə olan böyük emməbbəti hər bir kəsin ilham məməyinə sədr seçildi. Onun cəfəkeşliyi nəticəsində üçüncü bayraqımız ilk dəfə rəsmi olaraq Ali məclisinin binasında dalğalandı. Naxçıvan Muxtar Respublikasının adından "Sovet Sosialist" sözləri çıxarıldı. Bu SSRİ miqyasında mövcud hakimiyyətə qarşı atanın həm əsərətli, həm də ən qorxulu ilk addım idi.

Heydər Əliyev bəşər övladının tuta biləcəyi ən yüksək mövqeyin fövqündə-xalq sevgisi qazanaraq Ümummilli liderə çevrildi. Onun ən böyük dahiyanə əsəri isə hər bir ölkə vətəndaşının, eləcə də dünyada yaşayan milyonlara azərbaycanının əsl Vətəni, "Müstəqil Azərbaycan dövləti" oldu.

Müdrük Heydər Əliyev Azərbaycan Dövlətinin gələcəyi namən özünü əsl varisi İlham Əliyevə olan böyük inamını, ona əminliklə inanan xalqına bildirdi. Qədir bilən xalqımız belə bir tarixi məqamda İlham Əliyevin simasında yeni lideri sevinclə, tam əminliklə qarşılıdı. Çox keçmədi gözlənilər özünü doğrultdu. Qazanılan uğurlar bir-birini əvəzledi, sosial-iqtisadi inkişaf hər tərəfdə özünü göstərdi. Xalqımızın daha böyük arzularına, ən yaralı yerimiz olan Qarabağ probleminin həllinədə hər kəsin qəlbində bir inam işığı yandı.

2020-ci ilin sentyabr ayının 27-de erməni təxribatına cavab olaraq ordumuz həyacan siqnali ilə ayaga qalxdı. 44 günlük Vətən müharibəsində Müzəffər Ali Baş Komandan, cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında yenilməz Ordumuzun-igidlərimizin uca zirvələrə sancıdığı üçüncü Qələbə bayraqlarışğal olunmuş torpaqlarımızın bir yerində qururla dalgalanaraq bu torpaqların kimə məxsus olduğunu düşmənlərimizə və dünyaya əminliklə bir daha bildirdi.

Bu möhtəşəm qələbə Vətənimizin hər bir övladına əbədi bir qurtuluş baharı, azərbaycanlı olmaq ucalığı və şərəfibəxş etdi. Bütün uğurlarımızda olduğu kimi bu qələbənində təməlində xalq-dövlət birliyi, Ali Baş Komandana-İlham Əliyevə olan ümumxalq sevgisi və sonsuznamə dayandı. Bu ilahi sevgivə inam bələ bir yumruq altında-Döyüşən xalq kimi birləşdirdi. Biz bir ola bildik. Bu təntənəni, tərəqqini özümüzə bilən hər bir azərbaycanlı özünü bu gün əvvəlki illərdən çox xoşbəxt və bəxtəvər hesab edir, indi daha əminliklə və qururla ucadan deyir: "...fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam".

Qalib Azərbaycan Respublikasının özünün sosial-iqtisadi inkişafının yeni yüksəliş dövrünü yaşayır. İlham Əliyevin: "Biz elə güclü iqtisadiyyat yaratmalıyıq ki, o iqtisadiyyat ölkəmizin uzunmüddətli inkişafını təmin etsin" çağırışı bütün fəaliyyətimizin əsas istiqamətidir. İndi cəbhənin ən xətti sərhədlərdən deyil, təhsildən keçir. Gəncliyimiz çiçəklənən Vətənimizin böyük uğurlarına imza atmaq üçün daha əzmlə çalışmalı, hüñər göstərməlidir. Elə yaşayıl yaratmalıyıq ki, vətənimizin uğurları, sevinci bol, iqtisadi və hərbi gücü isə tükənməz olsun. Vətənə xidmət göstərmək kimi müqəddəs birişdə xalqımızın sevimli oğlu, Ümummilli lider Heydər Əliyevin keçdiyi şərəfli həyat yolu hər birimiz üçün Vətən ünvanlı və Vətən sevdalı bir məktəb olmalıdır.

İndi dünya Azərbaycanımıza heyranlıqla baxır. Prezident İlham Əliyev yanvarın 6-da 2020-ci ilin yekunlarına həsr olunmuş videoformatda keçirilən müşavirədə işğaldan azad olunan torpaqlarda bu il geniş quruculuq işlərinin aparılacağına xüsusi vurgulaması qalib ölkənin iqtisadi qüdrəti ilə bağlı dünyaya növbəti bir mesaj oldu.

Bütün sahələrdə hər gün qazanılan uğurlarımız növbəti uğurları- mızın astanasıdır. Milli Qurtuluş Gününnə övladı, gundən-gündən çiçəklənən qalib Vətənimizin Müstəqil Azərbaycan dövlətinin ən böyük uğurları isə hələ qabaqdır. Bu gün Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyyətinin əbədi, sarsılmaz, dənməz olmasına sonsuz əminliklə inanan xalqımızın bir övladı öz minnətdarlıq hissini Azərbaycanın xalq şairi Zəlimxan Yaqubun sözü iləbildirir:

*Neçə sənədən ocaqın, yanın şəmin eşqinə.
Müqəddəs əqidənin, saf inamın eşqinə.
Bu gün hamının olan tək İLHAMIN eşqinə.
Salamlar olsun sənə!*

Rus hərbiçiləri
minaya düşdü

Mərkəzi Afrika Respublikasının şimal-qərbində, Berberati və Buar şəhərlərinin arasında rus "yarım hərbiçiləri" (muzdlu əsgərlər) aparılan maşın minaya düşüb. AFR agentliyinin məlumatına görə, hadisə nəticəsində üç rus muzdusu və iki yerli polis əməkdaşı ölüb, bir neçə nəfər yaralanıb. Hadisə yerinə gələn rus vertalyotu yaralıları və ölenləri təxliyyə edib.

AFR agentliyi qeyd edir ki, Rusiya bu ölkədə müsəyyən nüfuzlu malikdir. Rus hərbiçiləri Mərkəzi Afrika hərbiçilərinə təlim keçirlər. 2020-ci il-dən başlayaraq rus hərbi kontingenti muzdlu yarım hərbiçilərinin hesabına genişlənməkdədir.

Əslində bu yarım hərbiçiləri adlandırdıqları kontingent, "Putinin aşbası" kimi tanınan Prijoginin rəhbərlik etdiyi, keçmiş rus ordusunun əsgər və zabitlərindən ibarət məhşur "Vaqner" muzdlu hərbi birləşmələrinin muzdlu əsgərləridir. Onlar guya prezident Faustina Arçenc Touaderi qiyamçılarından qorumaq üçün ordadalar.

Coxsaltı şahidlər və qeyri-hökumət təşkilatları da təsdiq edirlər ki, "rus hərbi məsləhətçiləri" əsində "Yeraltı" şəxsi "Vaqner" hərbi grupunun üzvüləridir. Onlar Ruanda xüsusi təyinatlıları ilə birləşdə mərkəzi afrika qiyamçılarına qarşı mübarizə aparırlar.

Bir neçə il bundan əvvəl Rusiyalı jurnalist Orxan Camalın rəhbərlii ilə "Vaqner" muzdlularının Mərkəzi Afrikadakı "fəaliyyətini" araşdırmaq üçün bu regiona gələn üç jurnalist müəmmalı şəkildə qətlə yetirildi. Bu qətlə bağlı Rusianın rəsmi orqanları müxtəlif versiyalarla sursələr də, əsində jurnalıstanın qətlinin rusiyalı muzdlu əsgərlərin gizli fəaliyyətinin əsil mahiyyətinin açıqlanmasının qarşısının alınması üçün xüsusi xidmət orqanlarının həyatına keçirdiyi barədə məlumatlarda yayıldır. Bu cinayətin üstünün bu günədək açılmaması da müsəyyən fikirlər yaratmadı.

Rüstəm Hacıyev

Şeyx Nizami Gəncəvi

(Əvvəli ötən şənbə
sayımızda)

İlk dəfə olaraq Şeyx Nizaminin bir "Xəmsə"sinə iki "Xəmsə" ilə cavab verən hind ordu ədəbiyyatşunası Əmir Xosrov Dəhləvi (1253 - 1325) olmuşdur. Həmin poemalar bunlardır: "Mətləül - Ənvar", "Şirin və Xosrov", "Məcnun və Leyli", "Ayineyi - İskəndər", "Həşt Behşət". Ə.X.Dəhləvinin ikinci "Xəmsə"sindəki əsərlər isə fəlsəfi - didaktik poemalarıdır.

Ə.X.Dəhləvi "Şirin və Xosrov" (1298) poemasında Şeyx Nizaminiyə belə qiymət verir:

*Nizami hər sözü demiş birinci,
Qoymamış cılalsız qalsın bir inci.
Gəncədə yaranıb elə xəzinə,
Keçmiş qonimot tək olə xəzinə.
Parlaq inciləri seçib incidən,
İndi öz xəzinəni bəzəyirəm mən.*

Maraqlıdır ki, Ə.X.Dəhləvi "Şirin və Xosrov" poemasının başqa bir hissəsində şairi tərif ederkən özünü "qarğaya", Nizamini isə "kəkliyə" bənzədir:

*Dirilik suyudur Nizami sözü,
Sözdə həyat tapdı, Nizami özü.
Ölməz "Xəmsə"sini bəzədi özü,
Yeddi soyuyaqə verirdi şövqü.
Könüm usanmadı bu sorağından,
Gül dərmək istədim sənət bağından.*

Əsgər Xəyal Həziyev
20.12.1987-ci il tarixdə Ağcabədi şəhərində anadan olmuşdur. Vətən Müharibəsində Cəbrayıl rayonu istiqamətində gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına şəhid olmuş, 15.10.2020-ci il tarixdə Ağcabədi şəhəri Şəhidlər Xiyabانında dəfn olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 dekabr 2020-ci il tarixli sərəncamı ilə ölümündən sonra "Vətən uğrunda" medali ilə təltif edilmişdir.

*Bir əsgər şəhid olanda
Üz tutub gedirəm, hani, yol handa...
Mən kimsə hənkürüm içim dolanda.
Cəbhədə bir əsgər şəhid olanda,
Sanram o güllə balama dəyir.*

Ayaz Arabacı

Vətənpərvər şairin şəhidlərin düşyamızda tutduqları yere işarə edən bu misaralar həqiqətən də şəhidlik zirvəsinə ucalan əsgərlərimizin bizə nə qədər yaxın, doğma olduğuna sirayət edir. Həmyerlimiz Xəyal Vətən müharibəsində qəhrəmanlıqla vuruşub, şəhadətə qovuşub. Onun cəmi 3 yaşlı olanda bu doğum günü xalqımızın tarixinə qara hərflərle yazılırdı. 1990-ci il 20-si Yanvar hadisələri azadlığımız, müstəqilliyimiz uğrunda canını feda edən həmvətənlərimizin anım günü kimi yaddaşımızda özüne məskən saldı.

...Orta məktəbi bitirəndən sonra Xəyal Bakıya gedir və burada texniki peşə məktəbində qaynaqcı peşəsinə yiyələnir. 2005-2006-ci illərdə ordu sıralarında xidmət edən Xəyal elə o vaxt əsgərlükə bir hərbçi kimi bütün çətinliklərə mətanətlə sinə gərir. Atası danışır ki, Xəyal Murovun düz başında postda

*Güldü gül, çiçəklər basdı səksəkə,
Mümkünmü qarğı da, kəkklik tək səkə?*

Şeyx Nizaminin "Xəmsə"sinə nəzirə yayan şairlərdən biri də dahi özək şairi Əlişir Nəvaidir. O, Şeyx Nizamini "Xosrov və Şirin" poemasına cavab olaraq "Fərhad və Şirin" poemasını yazılmışdır. Şeyx Nizami öz əsərində Fərhadi əməkçi xalqın nümayandəsi kimi təsvir etdiyi halda, Ə.Nəvai isə Fərhadi şah oğlu kimi qələmə almışdır.

Nəvaiyə görə "Yeddi gözel" poemasında onun sələfləri (Ş.Nizami və Ə.X.Dəhləvi) şahzadə qızlara nağıl danışdırmaqdə haqsızdır. Şair Bəhram şahın sərəx vəziyyətdə qarşısında zərif, gözel qızların nağıl danışması ilə razılışa bilmir. Məhz bu nağırə də, şair öz poemasında nağılı şahzadə qızların dilindən deyil, səyahrların dililə vərməkə məsələyə öz real münasibətini bildirmiştir. "Əlbətə, Ə.Nəvainin Ş.Nizami və Ə.X.Dəhləvinin qəhrəmanlarını "cəhil" adlandırması və "cəhil"lərə qiyəməti bir xəzinə həsr etməsinə heysələnməsi" bizi dərin təssüf hissə oyadır. ("SSRİ xalqlarının ədəbiyyatı". Baki - 1977, 360, s.99). Yenidən Nizami yaradıcılığına qayıdan Ə.Nəvai onun böyükliyə qarşısında öz heyrətini gizləyə bilməmiş, şairə yüksək qiymət vermişdir: "Nizami yaradıcılığının böyükliyünü ölçmək üçün göylər qədər böyük tərəzi, yer

kürəsi qədər iri daş lazımdır". (Ə.Nəvai "Fərhad və Şirin". Baki - 1948, 344 s.16)

Məhəmmədəli Tərbiyyat yazır: "Nizamidən sonra yüzlərlə İran və Hindistan şairləri bu dastanı nəzmə

çəkmişlərsə, fəsahətdə, səlislikdə, rəvanlıqda və gözəllikdə onların heç birisi Şeyx Nizamini əsərlərinə çata bilməmişdir." (Məhəmmədəli Tərbiyyat, "Danişməndani - Azərbaycan". Baki - 1987, 460.s.258).

Şeyx Nizamini "Xosrov və Şirin" poemasında on maraqlı fesillerden biri "Peygəmbərin Xosrova məktub yazması" fəslidir. Şair Xosrovun Tanrı deyənə əməl etməyə çağırır. "Allah-lığa yalnız bir Allah yarar", - deyir.

O çox da özünə güvənməsin. Yadda saxla ki, "Allahın böyükliyü qarşısında bütün yaranmışlar bir heçdir". Sən gərək "atəspərəstlikdən dönüb müsəlman olanasın":

*Atəspərəst olma, orda tüstü var,
Oda arxalanın Nəmrud saylar.
Bu yaxşı deyil ki, odda qalmışan,
Oddan qurtarmaqçın sən ol müsəlman.*

Məhəmmədəli Tərbiyyat bu məktubu qasidə Xosrov Pərvizə göndərir.

Şah məktubu oxuyub çox qəzəblənlər və onu "cırıb atır". Bundan sonra "Mustafa dininin möcüzəsindən Xosrov Pərvizin taxtū - tacı məhv olub" dağlırlar. Şair yazır:

*Böyük Məmmədin möcüzəsindən,
Belə ibrətləri çox oldu görən.*

"Şeyx Nizami Gəncədən kənarə çıxmamış, yalnız bir dəfə 1185 və ya 1187-ci ildə öz iradəsində asılı olmayaraq şəhəri tərk etmişdir. Qızıl Arslan onu Gəncənin 30 vərtəsiyində öz çadır düşərgəsində qəbul etmiş, "Xosrov və Şirin" poemasına görə şairə Həmdənyan kəndini və fəxri geyim bağışlamışdır."

(Dövlətşah Səmərqəndi, "Təzkirətüş - şüəra" ("Alimlərin başçısı"). Səmərqənd - 1487. s.128 - 129). Ş.Nizami "Şahı mədh və kitabın sonu" fəslində də özü bunu etiraf edir:

*Qəfildən bir qasidə məktub gətirdi,
Mənə salam verdi, salam yetirdi.
Dedi: "Tez bir aylıq yola hazır ol,
Otuz aqachlıqda şah qurub çadır.
Səni bir neçə gün görmək istəyir."*

Şair Qızıl Arslanın görüşünə getmiş və bir neçə günlüyü onun qonağı olmuşdur. Dahi sənətkar poemənin sonunda Qızıl Arslanı belə vəvə edir:

*Ölkələr fəth etmiş şahum hər zaman,
Yeni ölkələrə olsun hökmüran.
Dünyalar durduqca o şahlıq sürsün,
Dünyada doğulsun arzusu bütün.*

Şair yaxşı bilirdi ki, o dünyadan köçəndən sonra da onun əsərləri "yüz illər keçə" belə oxucular tərəfindən həmişə maraqla oxunacaqdı:

*Şeiri oxunanda bu Nizaminiñ,
Özü da hər sözdə görürən yaqın.
Gizlədib özünü verməzni nişan,
Sənə hər beytində bir sərr dansan?
Yüz il sonra sorsan bəs o hardadır?
Hər beytinə səslənər: "Burda, burdadır!"*

Doğrudan da, Şeyx Nizami sözənə elə bir əzəmətli qala qurdur ki, bu sənət abidəsi min illər keçə belə o öz möhtəşəmliyini daim qorub saxlayacaqdır.

HƏZİYEV XƏYAL FEYRUZ OĞLU

qarouul çekirdi. Ora dəhşəti dərədə soyuq, şaxtalı, külləkli olurdu. Mən də bir ata kimi komandirlərə danışıb, onun aşağıda, sakit yerdə xidmət etməyinə nail olmaq istədim. O, isə bundan duyuq düşüb çox pis hirsələndi. Qətiyyətlə söyledi ki, ata, mən düz xidmətin sonuna kimi başıqarlı Murovda xidmət edəcəyəm. Mən düşmənə o zirvədən baxacağam. Əger məni başqa yerə keçirəm istəsəniz özümü Murovun başından atacağam. Xəyalla mən də razılaşdım. O, xidmətin sonuna qədər çətin iqlim şəraitinə malik olan Murov yüksəkliyində xidmət etdi.

Xəyal Vətən müharibəsinə 2020-ci il sentyabrın 29-da gedib.

Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin Ağcabədi rayon Şöbəsinin əməkdaşlarıni öz çılğınlığı, iradəsi, qətiyyəti ilə ayağa qaldırb. Onlara gözləyə bilmədiyi, düşmənə üz-üzə vuruşmağa tələsiyini bildirib. Söyləyib ki, məni niyə əsgərliyə apardınız, amma indi mühərabəye getməkdə longidirsiniz. Axi indi Qarabağ döyüş meydandasıdır. Xalqın vətənpərvər övladları indi ön cəbhədə olmalıdır. Xəyalı sakitləşdirməyin mümkün olmadığına görə hərbçi rehbərlər onu avtobus birinci mindiriblər ki, qoy rahat olsun...

Füzuli, Cəbrayıl, Xocavənd istiqamətində vuruşan Xəyal Xocavənd ətrafinda gedən qızığın döyüşdə qəhrəmanlıqla həlak olur. Tanrıının dərgahına üz tutan Xəyal Ağcabədidişəhidlər Xiyabanında

dəfn olunub. Xəyalın döyüş yoldaşı, rayonumuzun Qaradəlaq kəndindən olan Daşqın söyləyir ki, Xəyal həddən artıq vətənpərvər idi. Elə irəliyə, düşmənə üzərinə atılmağa can atıldı. Bir yerdə qərar tutə bilmir, döyüşlər arasında olan qısa fasılə onu dəli edirdi. O, bizə deyirdi ki, torpaqlarımızda düşmənət at oynadır, sizsə burada sakit oturmusunuz. Xəyal çox çılgın və dəliqənlər idi. O, düşmənənə üzərinə sadəcə hücum etmirdi, şığıyıldı. Bir döyüş yoldaşı kimi, o, bizə vətənpərvərlik nümunəsi, örnək idi. Allah rəhmət eləsin. Xəyal kimi oğlan olməz, o, şəhidlik zirvəsindədir. Əziz xatirəsi də həmişə bizimlidir.

Xəyalın atası usta Feyruz deyir ki, o, məndən yaşda xeyli kiçik olşa da, məndən yaxşı usta idi. Qaynağçı sənətini incəliklərinə qədər mənimseməmişdi. Ev tikirdi, evlər tömir edirdi. Hərərəfli usta idi Xəyal. İşində keyfiyyətlə, ustalıqla bərabər, öz şəxsi yanaşması da üstünlük göstərirdi. Yaxşı əlavələri, yeni fikirlərini işində tətbiq edirdi. Bir mükəmməl usta kimi həmişə adamlar növə ilə onu haçan azad olunacağını gözləyirdilər...

Feyruz dayı onu da əlavə etdi ki,

ona rahatlıq verməyib, mane olduğunu deyəndə, xəfifcə gülmüşsəyib, ehtiyat ığdırın yaraşıdır, qoy üstümdə hazır olsun. Heç bilirsiniz, bu qumbaralar neçə erməni leşidə məkdir, deyə söyləyərdi.

... Bir dəfə düşmənin pususuna düşdü. Ermənilər gulləni başımıza yağış kimi yağıdırırdılar. Xəyal bunu görüb sağ cinahdan, strateji cəhətdən olverişli olan, düşmənin ağlına gəlməyən hədəfdən onlara hücum eylədi və bizi xilas etdi. Sonra özü kimi gənc 4 nəfəri də götürüb düşmən üzərinə getdi. Hətta komandirimizi də onlarla getməyə qoymadı. Bizi lər qətiyyətlə geridə qalmış məsləhət görüdü. Dedi ki, sizin körpələriniz var, dünyanın işin bilmək olmur. Balaşlarınız yetim qalmışın. Qoy biz subay oğlanlar irəliyə gedək. Hər şəyi uzaqdan olsa da, görmək olurdu. Xəyalı gəyli erməni məhv etdi. Biri hər hardansə minaataının qəlpələri səpələndi. Xəyalgilin 5-i də bir göz qırpmında həlak oldular. Allah onların hamisəna rəhmət eləsin. Mən və sağ qalan yoldaşlarımla onlara özü boyu minnətdarıq.

Bu torpağın göy ümidi də şəhidlərimizin ölməz xatirəsi öndənə baş əyir, onların ruhları ilə yanaşı addimlayırlar. Göy ümidi qurbət olsa da:

*Sinəsini deşib süngü,
açılan lałdı sankı.
Göy ümidi qurbət olsa
ruhu canından süzgün...*

Adil MİSİRLİ

Zemfira Məhərrəmli
yazıcı-publisist

Çağdaş nərimizin tanınmış, istedadlı nümayəndələrindən biri olan Nüşabə Məmmədli yaradıcılığa hələ orta məktəbdə oxuyarkən lirik şeirlərlə başlayıb. Tələbəlik illərində artıq hekayələr də yazırıdı. Mütəmadi olaraq ədəbi dərgilərdə və qəzetlərdə zərif, ince ruhlu şeirlərini, daha sonra isə ilk nəşr nümunələri olan hekayə və povestlərini dərc etdirib. "Bu bir oyundur" hekayələr kitabı, "Göylərdə keçən ömr" sənədli povesti, "Sevgi xiyabani" romanı oxucuların rəğbətini qazanıb.

Həyat yoldaşının işi ilə bağlı olaraq ailəsi Rusiya Federasiyasına köçüb. Qaynar təbiətə malik Nüşabə xanım burada da fəaliyyətsiz qalmayıb. O, Rusiyada yaşadığı müddətdə çətin təribyə olunan uşaqların düzgün həyata qaytarılması məqsədi ilə yaradılmış klubda çalışıb, yeniyetmələr, eləcə də qadınlar arasında fəal iş aparıb. 1988-ci ildə ermənilərin torpaq iddialarına söykənən Qarabağ münaqişəsi başlananda o, Azərbaycan həqiqətləri barede dünyani məlumatlandırmaq üçün publisistik məqalələr yazıb, haqqımızı dünyaya çatdırmağa çalışıb. N.Məmmədlinin "Arqumenti i fakti" və "Komsomolskaya pravda" qəzetlərinde bu mövzuda yazıları dərc olunub.

Haqsızlığa, insan ləyaqətinin alçaldılmasına, erməni milletçilərinin əzəli torpaqlarımıza qənim kəsilməsinə dözməyən aile Azərbaycana qayıdır. Nüşabə Məmmədlinin Qarabağın döyük bölgələrindən birində xidmətə başlayan həyat yoldaşı ilə birgə artıq bizimiz Üstünü almış qanlı müharibəni müşahidə etmək, üzləşdiyimiz felakətləri daha dərindən duymaq imkanı vardı. Birinci Qarabağ savaşı isə öz ab-havasında tüğyan etməkdəydi.

Füsunkar Qarabağımız kənd-kənd, şəhər-şəhər xain düşmənin caynağına keçir, evlər yandırılıb qarət olunur, sərhədyanı bölgələrin əhalisi isti ocağını tərk edib qacınköckünə çevrilirdi. Cəbhəcəbhə genişlənən qanlı savaşın həyatımıza gətirdiyi müsicətlər tekə bunulna bitmirdi. Məglubiyətlə nəticələnən döyük əməliyyatlari zamanı qapıb canını qurtara bilməyən dinc sakinlər əsir götürülür,

Haray çəkən cənginin "Zəngulə"si

düşmən məhbəslərinə atıldırdı. Əsirlər və girovlar arasında qadınlarımız və qızlarımız da az deyildi. Bütün bu facieler, yaşadığımız üzüntülər yurdadaşlarımızın, həmçinin bir qələm adamı kimi, Nüşabə Məmmədlinin də qəlbini göynədirdi.

Qələmini silaha çevirən yazıçının Qarabağ mövzusunda yazdığı "Vicdan dustağı" adlı əsərindən sonra "Zəngulə" romanı işq üzü görüb. Müəllif bu əsərini ermənilərin hebs düşərgələrində əsir həyati yaşıyan ana və bacılarımızın məşqətli həyatına həsr edib. Zəngin koloritli nəşr nümunəsi ilə illər önce təniş olanda da, azca əvvəl bu kitabı elime alıb oxuyanda da həmin əsəri hasile gətirən bu zərif xanımın içindəki ağrı-acının dərinliyini, düşmənə qarşı aşıbadan nifretini bir daha duyдум.

Hələ zamanında oxucuların rəğbətini qazanan, böyük maraşa səbəb olan bu əsər Qarabağ həqiqətlərindən bəhs edən dəyərli nəşr nümunəsidir. Əsərdə əsasən Qiyamət nənənin xatırələri ilə nəql olunan hadisələr həyati, real faktlar kimi diqqəti cəlb edir. Erməni millətçilərinin başımıza gətirdiyi müsibətlər, təbii ki, təkçə 90-ci illərdə törətdikləri qəlliamlardan ibarət deyildi. XX əsrin əvvəllerindən baş verən erməni vəhşilikləri, murdar qonşunun törendiyi qanlı olaylar döyünlərin hər üzünü görmüş bu ağbirçək nənənin yadlaşının sehri ilə çatdırılır.

Yazıçı ermənilərin həyat tərzi olan xəyanət, satqınlıq, şərefsızlıq, hiyləgərlik, qəddarlıq kimi mənfur əxlaq və davranışlarını yüz ildən artıqdır ki, öz uşaqlarına ötürdüklərini, onlara vəhşilik, yaramazlıq, yalan və iftira öyrətdiklərini ayrı-ayrı hadisələrlə diqqətə çatdırır, real bədii boyalarla təsvir edir. Əsir, girov götürülmüş, Xankəndində vaxtilə mal-qara saxlanan tövlədə yerləşdirilmiş, namussuzluq girdabına düşmək istəməyen qadın və qızlarımızın cəhənnəm əzabını xatırladan yaşantalarını, körpə balasını, gənc qızını qorumaq istəyən anaların qorxu və həyəcanını əsərin hər sətrində duyuruq. Onların çərəsiz durumu, erməni cəlladların tamahından qaca bilmək üçün, bu quldurların əlinə düşməmək üçün hər şeydən, hətta həyatlarından belə vaz keçməyə hazır olmaları göz önünde canlandırır.

Erməni silahlılarının kəndi dörd tərefdən mühəsirəyə al-

dığı, evlərə girib dinc insanlarla zülm verdiyi, qızları, qadınları sürükleyib, yüksək masınlarına doldurduğu bir zamanda İsrafil kişinin öz arvadını, bacısını və qızlarını təfənglə vurub öldürməsi sehnəsi o qədər təsirli və inadırıcıdır ki...

Qeyrət və namusunun tapdanmasını istəməyən İsrafillərin son anda atlığı addım, verdiyi qərar nə qədər ürəkağırdan olsa da, başa düşülən, anlaşılandırır.

Yaxud əsir qadınların arasında olan hekim İsmət xanımın, Xurşud müəllimin, Nəbatın və Şeydanın, Qumrunun,

Rəhimənin, Ceyranın başına gətirilənlər də yazıçının yüyrək, ötkəm dili, sadə, aydın təhkiyəsi ilə nəql edilir. Aşotlарın, Qurgenlərin həyəsizliyinə, qəddarlığına hətta yaşı, kişitək dəyanətli Həcər xala, Qiymət nənə belə sine gərir, düşməni qarğıdır, lənətləyir, küməksiz qalmış yeniyetmə qızlara arxa-dayaq olmaq istəyirlər. Hadisələr sözün gücü, stress və hiss-heyecanın yaratdığı ovqat və ahənglə çatdırılır. Yaradıcı insanların bədii təxəyyülünün, fikir və düşüncələrinin, duyğularının isə yüzdür.

Bu əsər, qanlı cinayətləri töredənlərin, xəcalət hissindən məhrum olan, həyasını itirmiş erməni quldurların mənfur sıfətinə vurulan sərt şapalaqdır. "Zəngulə" başdan-ayağa çirkab, səfalət içində çabalayan, vəhşilikləri, qanicən xisliyi bəlli olan erməni millətçiliyinin isə üzünü açan bir romandır.

Müəllifin haqsızlığı, bigənliyi, erməni terroruna və vandalizmə etirazıdır. Əsər yazıcının vətəndaş qeyrəti, üsyanlı rəhbar ruhu, yanımcılığının, doğma məmləkəti üçün hər cür cəfaya hazır olan qələbinin oduyla yazılmışdır. "Zəngulə", doğulduğu Qarabağ torpağını bir an yaddan çıxarmayan qələm adının kitabıydı, qısa, intiqama çağırış idi. İçimizi yandırıb-yaxan, göynədən, korun-korun közərən dərd-qüssəmizin ifadəsi, tərcümanı idi.

Bütün üzüntüləri, acıları ilə qırılıb məngənələr arasında qalan qızların bu ağrı-acısını heç bir təsəlliye siyasi dəstek verilməsini tələb edir. Cəsərətli sözü, qələmi ilə. Əsas odur ki, müəllif hadisələrə seyrəçi qalmır, baş verən olayları canlı və dinamik təsvir edir, oxucu hadisələrin arxasında gedir, roman birnəfəsə oxunur. Əsərin dili aydın, səlis və rəvandır, üslubu gözəldir. Bütün bunlar bu nəşr nümunəsinin diqqəti çekən səciyyəvi məziyyətlərindəndir.

Romanda diqqət yetiriləsi başqa məqamlar da var. Əsirlilikdə qalan qızların aqibətini eks etdirən bədii detallar uğurlu alınır. Əsərdə həmçinin kəskin süjetli detallarla qarşılaşıraq. Ermənilərin törətdiyi vəhşiliklər, rəzalet heç vaxt unudulmayacaq real hadisələrdən götürülüb. Ümumən, əsərin dramaturgiyası güclüdür.

Tarix bizdən uzaqlaşdıqca, sanki Qarabağ dərdini yenib, ağrısını keçib gəlməmişik. Üzləşdiyimiz məglubiyət ağır bir cəzatək boynumuzdan asılmışdı. Nə yaxşı ki, millətin, xalqın ruhunu ölməyə qoymayan, mürbəzəyə səsləyən bədii nümunələr ərsəyə gəlirdi. "Zəngulə" kimi dəyərli əsərlər əsir-girov qızlarımızın cəhənnəmə dönmüş həyatını, faciəsini çatdıraraq, millətimizi bu xəcalet bəlasına bir daha yuvarlanmayaq deyə, aysiq-sayıq olmağa səsləyir.

Tükürpədən bir Cənginin zənguləsi fəryad qoparır, həyəcan təbili çalır. Bu, yurdun fəryadı, itirilmiş yurd yerlərimizin ah-naleşi idi. Yazıcı "Zəngulə" kitabına yazılışı ön sözde belə bir fikir söyləmişdi: "Bu həyat tərzinin sonu nə vaxt bitəcək?" sualına cavab verəcək adamı tapmaq istəyirəm. Tapdıǵım gün isə mənim ən xoşbəxt günüm olacaq.

Cünki onda Qarabağ işğaldən azad ediləcək, qara damğalı ləkələr qanla yuyulacaq, əsirlikdə olanlarımız öz Vətənlərində azad olduğunu duyacaq, yurddashlarımız öz torpaqlarına qayıdaqlar.

Nüşabə Məmmədlə digər roman və povestlərində de Qarabağ mövzusuna sadiq qalır, gerçəyi yazmaq missiyasına xilaf çıxmır. Nüşabə Məmmədlə digər roman və povestlərində de Qarabağ mövzusuna sadiq qalır, gerçəyi yazmaq missiyasına xilaf çıxmır. Nüşabə Məmmədlə digər roman və povestlərində de Qarabağ mövzusuna sadiq qalır, gerçəyi yazmaq missiyasına xilaf çıxmır. Nüşabə Məmmədlə digər roman və povestlərində de Qarabağ mövzusuna sadiq qalır, gerçəyi yazmaq missiyasına xilaf çıxmır.

İctimai nəqliyyatda maskadan mütləq istifadə edilməlidir

Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsi (BDYPİ) nəqliyyat vasitələrində maskaldan istifadə ilə bağlı xəbərdarlıq edib

Adalet.az-in məlumatına görə, BDYPİ bildirir ki, Nazirlər Kabinetinin 2021-ci il 26 may tarixli 151 nömrəli qərarı ilə açıq havadəki ictimai yerlərdə tənəffüs yollarını qoruyan fərdi qoruyucu vasitələrdən məcburi istifadə edilməsinə dair tələb ləğv olunub. Lakin bu o demək deyil ki, qapalı məkanlarda, o cümlədən ictimai nəqliyyatda qoruyucu maskaldan istifadə etməmək olar:

"Belə ki, Nazirlər Kabine-tinin 2020-ci il 29 may tarixli 189 nömrəli qərarına əsasən, şəhərlərarası (rayonlararası) və şəhərdaxili (rayondaxili) sərnişindən istifadə olunan nəqliyyat vasitələrində (avtobus, taksi, metro, dəmiryolu və s.) tənəffüs yollarını qoruyan fərdi vasitələr-dən (tibbi maska, parça maska, respirator və sair) mütləq istifadə edilməlidir.

Qeyd olunanları nəzərə alaraq, bir daha vətəndaşlar dan qapalı məkanlarda, həmçinin ictimai nəqliyyatda qoruyucu maskaldan istifadə etmələrinini xahiş edir və ümidi edirik ki, hər birimiz məsuliyyətli olmaqla koronavirus (COVID-19) infeksiyasının yayılmasının qarşısının alınması məqsədilə müəyyən olunmuş qaydalara riayət edəcəyik""

Türkiyə və Rusiyadan gələnlərdən bu sənədlər istəniləcək

Dövlət Migrasiya Xidməti (DMX) hava yolu ilə Azərbaycana giriş-çıxış edən Türkiyə və Rusiya vətəndaşları tərəfindən COVID-19-a dair təqdim edilməsi zəruri olan sənədlərlə bağlı daha bir məlumat yayıb.

Qurumun İctimaiyyətlə Əlaqələr idarəsinin rəisi El-nur Kələntərov Adalet.az -a bildirib ki, yaşı 1-dən 18-dək olan şəxslər yalnız uçuşdan əvvəl 72 saat ərzində verilmiş COVID-19-a dair PCR testinin neqativ nəticəsini təsdiq edən sənəd təqdim etməlidir:

"Eyni sənədi yaşı 18-dən yuxarı olanlar da təqdim etməlidir.

Bundan əlavə, yaşı 18-dən yuxarı olan şəxslər həm də COVID-19 pasportunu təqdim etməlidirlər. Burada söhbət tam peyvəndlənməni təsdiq edən sənəd və ya sağlaraq immunitetə malik olmayı təsdiq edən sənəddən gedir. Yəni, bu sənədlərdən biri yeterlidir.

Əgər sərnişin tam peyvənd olunmayıbsa, sağlaraq immunitetə malik olmasına təsdiq edən sənədi təqdim etməlidir".

"3-4 hava bilənlər də düşdü əlində sazla kafelərə "

Aşq Ədalət Dəldidağı Adalet.az saytına müsahibə verib.

- Ədalət bəy, ilk öncə görünüz aydın olsun, Kəlbəcər işgaldən azad oldu. Bir kəlbəcərli kimi, sənət adamı kimi hansı hissələri keçirdiniz?

- Bu, elə bir hissədir ki, tam ifadə elemək mümkün deyil. İllerdə ki, o gözlərə həsrət qalmışdır. Tək Kəlbəcəre yox, digər yerlərə də. Girişə elə Aqil Abasın bu sözü ilə deyim ki, keçən dəfə televiziyyada dedi, Cənab Prezidentin Şuşada qaldığı tonqal bütün Azərbaycanı isitdi. Həqiqətən də belədir. Kəlbəcərdən çıxanda 27 yaşım var idi. Dəldidağın özünü havasını elə özləmişəm ki... Orda bir gündə hava 5 dəfə deyişirdi, ona görə də Dəldidağ deyirdilər. Bu günümüze şükür olsun. Allah bizim orduumuza, Prezidentimizə can sağlığı versin. Men ora qayıdanda birinci Heydər Əliyevin məzarını, ikinci da ustadımızın, Dədə Şəmşirin məzarını ziyarət edib gedəcəm. Ora həsrəti ilə yaşayın nə qədər sonət adamları var idi, amma men düşüñürəm, onlar bizdən qabaq gördü, onların ruhu bizdən

vəl getdi o yerlərə, o dağlara.

16-17 il əvvəl bele bir şeir yazmışdım;

Böyütmüsən bala kimi,
Qucağında məni, dağlar
Ayrılığın cavan çağğı,
Salıb saça dəni, dağlar

Üzür məni bu həsrətin,
Sənsizliyə dözmək çətin,
Sənə bir də Ədalətin,
Düşəcək yönü, dağlar

İndi şükür ki, yönüm düşdü oraları.

- Kəlbəcərin azad olunma xəbərin eşidəndə ağlımız ilk kim gəldi, nə gəldi?

- Uşağığımı xatırladım. 12 yaşimdə özümdən böyük sazım vardı. Başına sığal çıkmışdı aşq Şəmşir. Uşaq ansamblını xatırladım. Hər şey, hər şey. Bütün dağı-daşı xatırladım. Necə unuda bilərəm oraları?

Ələsgər dədə yazar ki;

Qəşə eylədim bu Qafqazı dolandım,
Kəlbəcərin xeyri-şəri yaxşıdı
Məcsid, minarəsi, məktəbxanəsi,
Torpağı şirindi, yeri yaxşıdı.

Qardaş deyib dindirirlər adamı,
Hörmətləri-mərfətləri yaxşıdı.

Hər daşına-dərəsinə qurban olum oranın. Bütün Qarabağa qurban olum.

- Bütün hər şeyi atib gedəcək, orda da aşılıq sənətinə davam etdirəcəksinizmi?

- Bu da sözdürmü? Hazırkıda Aşq Şəmşir adına mədəniyyət evində işləyirəm. Orta tam qayıdanda işlər görəcəyik, Mədəniyyət, Aşıqlar evi yaradacayıq, gəncləri cəlb edəcəyik. Sağlıq olsun, bundan belə hər şey yaxşı olacaq. Cənab prezident də nə şərait lazımdır yaradacaq. Bunu hamımız bilirik, inanıraq.

Ustad Şəmşir deyir ki,

Kişinin əzası qarışmalıdı,
Ölən gün torpağına, vətən

Qarışacam o torpaqlara mən də.

- Ədalət bəy, son vaxtlar Aşq sənətinə maraq olüb sanki. Bunu konkret olaraq nə ilə əlaqələndirir məkə olar?

- Mən belə deməzdəm. Mənəcə, ölməyib. Birinci növbədə bütün dünyada olduğu kimi bızdə də virus, pandemiya çox şeyin qarşısını kəsdi. Həyat dayandı təmiz, tədbirlər olmadı, toyular olmadı, 3-4 hava bilənlər də düşdü əlində sazla kafelərə. Aşılıq bu demək deyil ki.

Aşq mütləq ustاد görmelidir. Kafelərin canına düşməkələ olmur, öyrənilmir bu sənət. Aşq hər şeyi bilməlidir. İndikilərin çıxu bunu bilmir, sonra da belə fikir formalasır ki, aşılıq elə görünən kimidir. Ümid

edirəm, qısa zamanda həyat əvvəlki axarına döñecək, sazin populyarlığı da yenidən geri qayılacaq

- Amma həm də tənqid edirlər. Yəqin, eştimsiniz, məsələn yazılıçı Kəramət Böyükçələsəzə mənasız deyir..

O, onun öz fikridir, həqiqət demək deyil. Kəramətin atası Qəşəm Nəcəfzadə ilə münasibətimiz yaxşıdır. Həc görün atası da təsdiq edərmi onun o sözələrini? Gəndci, başı da çıxmır, danışır. Mən öz fikirləridir deyə qarışırı. Nə deyim ki? Saz bizim dəyerimizdir, passportumuzdur. Milli mənəviyyatımızdır saz bizim. Bunu necə mənəsiz bilmək, unutmaq olar? Həc cür.

Hüseyin Arif yazıldı ki, nə sütiata vardi, nə caz, saz vardi, saz. Kefiniz də saz kimi olsun(gülür). Dədə Qorqud alətildir bu.

Kəramət cavan oglanı, müəyyən şəylər deməkələ sehv edir. Amma gərək olmasın. Ümid edirəm, özü də anlayacaq bunu.

Ələsgər deyir ;

Aşq olub, tərki-vətən olanın,
Əvvəl, başda pür kamalı gərəkdi.
Oturub-durmaqda ədəbin bilə,
Mərifət elmində dolu gərəkdi.

Xalqa həqiqətdən mətləb qandır,
Şeytanı öldür, nəfsin yandır,
El içində pak otura, pak dura,
Dalisinca xoş sədali gərəkdi.

Danişdigi sözün qiyəmtin bilə,
Kəlməsindən ləlü gövhər süzüla,
Məcazi danışa, məcazi güla,
Tamam sözü müəmməli gərəkdi.

Arif ola, eyham ilə söz qana,
Naməhrəmdən şərm eyləyə, utana,
Saat kimi meyli haqqı dolana,
Doğru qəlibi, doğru yolu gərəkdi.

Ələsgər haqq sözün isbatın verə,
Əməlin mələklər yaza dəftərə.
Hər yani istəsə, baxanda görə,
Təriqətdə bu sevdəli gərəkdi.

- Siz aşq sənətində ən böyük ustad kimi görürsün, qəbul edirsınız?

- Bizim sazin peygəmbəri Dədə Ələsgərdi, Dədə Şəmşirdi, Dədə Ədalətdi. Dədəlik adı alanlar. Menim sonət idealim isə Ədalət Nəsibovdur. Ondan çox bəhərlənmışım. Şəmşir babanın dizinin dibində böyümüşəm.

- Bəs, bölgə olaraq? Muğam deyəndə ağılmızı ilk olaraq Qarabağ görə, bəs saz deyəndə, sizce?

- Göyçə. Birinci növbədə Göyçədir. Tariximiz ora dayanır. Göyçə məktəbi saxələnir. Borçalya, cənuba vəs.

- Ədalət bəy, saza tənqidlər həm də müasir aşiq-lara görə olur. Deyirlər, saz budur, aşiq budur?

- Bir adama görə bütünlükde sazi pişəmək olmaz ki. Bu, düzgündür? O qədər gözəl aşıqlarımız olub, in-di də var. Saz saxtalıq qəbul etmir. Saz başqa alətdir, onu mütləq öyrənməlisən.

- Məsələn, Aşq Namiqin adı daha çox çoklular, tənqid olunur, sazin ona görə gözən düşdüyü deyilir...

- Namiq mənim oğlum yerindədir, qabiliyyətli, həm də istedadlı oğlandır. Atası gözəl aşiq olub, özü də gözəl havalər çalır. Veriliş görə çox tenqid olundu, amma verilişin formatı o idi. Onun da edə biləcəyi çox şey yoxdu.

- Amma ümumi kütləyə təqdim olunan o olur, axı. Elə təəssürat yaranır ki, elə aşiq budur, saz budur...

- Yox, qətiyyən belə demək olmaz. O da çox xidmətlər edir, öyrədir, amma ondan tələb olunan da odur. Burda çox şey deməyə ehtiyac yoxdur. Amma hər görünən şəyə saza, aşılıqla söz demək olmaz.

- Müsahibə üçün təşəkkür edirik.

- Cox sağolun. Mən də təşəkkür edirəm bir dəha. Allah xalqımızı qorusun, Cənab Prezidentimizi qorusun, şəhidlərə rəhmət, qazılər can sağlığı arzu edirəm. Qoy, söz-sənət içimizdən çıxmasın heç vaxt.

Sücaətəm, neçə ki, var nəfəsim,
Sönməz odum, sönməz eşqim, həvəsim.
Ölsəm də mərzəndən gələcək səsim,
Əbədi sənətim, dilim var mənim.

Bizim bəs sənətimiz, sözümüz əbədirir. Qorunaklıyıq.

Söhbətləşdi;
Orxan Saffari

Əiverişli strateji geosiyası məkanda yerləşən, zəngin təbii ehtiyatlara malik olan Azərbaycan öz tarixinin qədimliyi ilə Olduvay mədəniyyəti ilə müqayisə edilən Quruçay mədəniyyətinin yerləşdiyi bir ərazidir. Dünyanın mədəni sivilizasiyasına öz töhvələrini vermiş Azərbaycan xalqı zaman-zaman qonşu böyük dövlətlərin maraq dairəsinə düşmüş və təcavüzlərə məruz qalmışdır.

410 min km² əraziyə malik olan Azərbaycanımızın torpaqlarına təcavüzün daha əvvəl başlığı, XVIII əsrin ortalarından isə sürətləndiyini desək yanılmıraq. Belə ki, 1736-ci ildə Muğanda keçrilən tacqıyma mərasimi zamanı Qarabağın Ziyadogullar, İyirmidördələr, Otuzkilər, Kəbirlişəhər, Çavuşlar, Çavuşlu, Çavuşluq, Nadirqulu xanın İran şahı elan olmasına qarşı çıxdılar. Nadir şah Səfəvilərin varlığına son

mənileyədirilmiş albanlar) 20 min ailənin comisi 1,6 minini-8,4 faizini təşkil edirdi. Kəbərlişəhər ələrində ermənilərin xüsusi çəkisi Naxçıvanda 13 faizdən 49 faizə, İrəvan da 24 faizdən 54 faizə qalxılmışdı. Beləliklə, İrəvan kimi əzəli Azərbaycan torpaqlarında 1823-1827-ci illərdə əhalinin 75-76 faizini təşkil edən Azərbaycan türklərinin xüsusi çəkisi erməni köçürmələri nəticəsində 1830-cu ildə 46 faizə endirilmişdi.

Bu köçürmələrlə çar Rusiyası tekçə öz əlaltıları olmuş erməniləri İran və Osmanlı dövlətlərinin haqlı cəzalarından xilas etməmiş, həmçinin yeni işğal etdiyi müsəlman Azərbaycanında özüne xristian dayağı yaratmağa cəhd etmişdir.

1877-ci ildə çar Rusiyası tərəfindən Dərbənd əsərni isə 1878-ci ildə əsərni işğal etdi. Dərbənd əsərini işğal etdi. Dərbənd əsərini işğal etdi. Dərbənd əsərini işğal etdi.

İTİRİLMIŞ BÜTÖVLÜYÜMÜZ

bəndimiz Azərbaycanın qopardılaraq Rusyanın tabeliyinə keçirildi.

Şimali Azərbaycan

torpaqlarının bütövlüyü təcavüz Rusiya sovet hakimiyyətinin qurulmasından sonra dəha da artı. Belə ki, İrəvan 12 min erməni silahlı qüvvəsi 1918-ci ildə İrəvan şəhərini özlərinə paytaxt etdi. Tarixi hadisələrin sonrakı inkişafı gələcəkdə yaradılan Ermənistan dövləti və ermənilər üçün bunun nə qədər önəmlı olduğunu göstərdi. 10 min km² Azərbaycan ərazisidən əbəl itirildi.

Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulduğundan sonra, 1920-ci il dekabrın 1-də Zəngəzür mahalının böyük bir hissəsi verildi ermənilərə, 1923-cü il iyulun 7-də Dağlıq Qarabağ muxtar Vilayəti yaradıldı və demək olar ki, ermənilərin nəzarətinə verildi. 1923-cü il 18 sentyabrın Xankəndin adı deyidir. Stepanakert oldu. 1929-cu il fevralın 18-də Naxçıvanın 657 km²-lik ərazisi, Zəngilanın Nüvədi kendi, Qazaxın 4400 km²-lik ərazisi ermənilərə verildi. 1930-cu ildə Naxçıvanın Əldərə, Ləhvaz, Astazur, Nüvədi və digər bir neçə ərazisi ermənilərə verilərə Mehri dəhlizi yaradıldı. 1947-1952-ci illərdə Stalinin şəhərinə bildirdi. Beləliklə, iki yüz il əvvəl vahid Azərbaycan iki yərə böldü.

1826-1832-ci illərdə davam etmiş ikinci Rus-Iran məhərəbinin nəticəsi kimi 1913-cü il oktyabrın 12-də bağlanan Gülüstən sülhü, Azərbaycan xalqının ikiyə parçalanması və vəhdi xalqın müxtəlif inkişaf yolu ilə getməsi ilə nəticələndi. Azərbaycanın şimal xanlıqları-Talış, Şirvan, Quba, Bakı, Gəncə, Qarabağ, Şəki, Dərbənd xanlıqları Rusiya imperiyası tərkibinə qatıldı. İran şərqi Gürcüstan, Qazax və Şəmşəddil sultanlıqlarına, Dağıstanın olunmuşlarından ol çəkdiyi bildirdi. Beləliklə, iki yüz il əvvəl vahid Azərbaycan iki yərə böldü.

1826-1828-ci illərdə davam etmiş ikinci Rus-Iran məhərəbinin nəticəsi kimi, 1828-ci il fevralın 10-da bağlanan Türkmençay sülhü Azərbaycan torpaqlarının da-ha iki xanlığının İrəvan və Naxçıvanın Rusiya tərkibinə qatılması ilə nəticələndi.

Azərbaycanın şimal torpaqlarının Rusiya tərəfindən işğal edilmesi ilə Azərbaycan xalqı öz dövlət müstəqilliyini itirmiş və zorla hissəyə bölnərək tarixi ədalətsizliyə dünər olunmuşdur.

Sovet imperiyasının

dağılmasından da ermənilər məharətlə istifadə etdirən. Dağlıq Qarabağ və ona bitişik yeddi rayonumuz, ümumilikdə 17 min 400 km²-lik bir ərazi erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olundu. Xalq Cümhuriyyəti dövründə 114 min km² ərazisi olan Azərbaycanın, XX əsrin sonunda 86,6 min km² ərazisi qalmışdı ki, bunun da 20 faizi ermənilər tərəfindən işğal olunmuşdu.

2020-ci ilin sentyabrın 27-dən noyabrın 10-dək davam edən II Qarabağ məhərəbində müstəqil Azərbaycan dövlətiminə ali baş komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi altında müzəffər ordumuz parlaq qələbə qazanaraq Qarabağı və ona bitişik yeddi rayonu erməni işğalından azad etdi. Xalqımızın və dövlətimizin ümumi birliliyi nəticəsində qismən olsa da itirilmiş Azərbaycan torpaqları bütövlüyüne qovuşdu.

Öziz xalqımız, bu faktları göstərərək mən sizi ümumi birliliyə, torpaqlarımızın bütövlüyü namənə vahid mübarizəyə çağırıram.

Həzi Həsənli

Şuşam!

Daha bu həsrətlə heç olmaz davam,
Sənə qovuşmuşuq, ay suyum - havam.
Sənə qovuşmuşuq, ay doğma yuvam -
Ünvanım ay Şuşam, ünüm ay Şuşam!

İsabulaq qanlı yaşa dönmüşdü,
Ürəyim köksündə daşa dönmüşdü,
Ruhum göylərində quşa dönmüşdü,
İmanım ay Şuşam, dinim ay Şuşam!

Yağıya yem olmaz sari sünbülüm,
Qəhərdən qurtuldu Xarbülbülüm,
Üzeyirimlə həm Cabbarım, Bülbülüm,
Sultanım ay Şuşam, Xanım ay Şuşam!

Musiqi beşiyim, laylan təsəlli,
Müzəffər ordumun zəfəri bəlli,
İgid əsgərlərin hünəri bəlli -
Dolanım, başına dönməm, ay Şuşam!

Səvincən aqlayan gözümüz aydın!
Yolumuz haqq yolu, izimiz aydın.
Yazılıdı tarixə sözümüz aydın -
Şərəfim ay Şuşam, şanım ay Şuşam!

**"Ruhani çalındı, ruhum
göynədi..."**

O zaman ki döndü çarxi ömrümün,
Sanki ülgücləndi qurxı ömrümün.
Bulandı, duruldu arxi ömrümün,
Daha geri dönməz axarım mənim.

"Ruhani" çalındı, ruhum göynədi,
Çalxanan yer nədi, coşan gøy nədi?
Payızın dalınca qış bir öynədi,
Nə qəfil yetişdin, baharım mənim?!

Borçaltı - Borçaltı biçənəklərim,
Elə xallanıb ki kəpənəklərim,
Elə allanıb ki çıyaləklərim,
Elə ballanıb ki nübarım mənim.

Sevincim kədərlə qolboyun oldu,
Bir gözüm sevindi, bir gözüm doldu.
Acıdan, şirindən mənimki boldu,
Çox ağır tərpənir qatarım mənim.

Dağlara səs salan toyuna qurban,
Müjdələr yetirən payına qurban.
Oyna, öz toyundu boyuna qurban,
Xan kimi oynayan çinarım mənim.

Mənim də olubdu bəynişan çağım,
O qara zurnalı toy - nişan çağım.
Ruhumu göynətdi pərişan çağım,
Oynadı özümlə qübarım mənim

**Pəri Təpə Bəstı,
Əri Söynali**

Kəndimizdə bir ağsaqqal varydı,
Saqqalı ağappaq zırva qarıydi.
Həmdəmi dağıydi, bir də qarıydi,
Qarı Təpə Bəstı, yarı Söynali.

Nur babaydı, mələksimə nənəydi,
Heykəliydi gözmüzdə, bə nəydi?

Ruhum göylərində quşa dönmüşdü, İmanım ay Şuşam, dinim ay Şuşam!

*Yüz il sonra kaş geriyə döñəydi,
Barı Təpə Bəstı, bari Söynali.*

*Ulularım dərdi mətin çəkərdi,
İkisi də acı tütün çəkərdi,
Sarı güllərini bütün çəkərdi,
Sarı Təpə Bəstı, ari Söynali.*

*Gülü bülbüləmi yazmışdı Tanım
Namını, naxşını düzmüdü Tanım.
Bu sırrı dupdurur özümüşü Tanım,
Duru Təpə Bəstı, ari Söynali.*

*Çıraq olub, şam olublar,
Mələk, ya adam olublar?
Bir can kimi kam altılar
Yarı Təpə Bəstı, yarı Söynali.*

*Nur babaydı, mələksimə nənəydi,
Heykəliydi gözmüzdə, bə nəydi?
Yüz il sonra kaş geriyə döñəydi,
Barı Təpə Bəstı, bari Söynali.*

A Anaxanım!

*Ağlama, mamamqızı,
Sözün qəhərdə qaldı, a Anaxanım.
Dərmədik almamızı,
Gözün çəpərdə qaldı, a Anaxanım.*

*Baxt dediyin beylədi,
Heç bilirsən neylədi?
Dövrən elə teylədi,
Ürəyim bərdə qaldı, a Anaxanım.*

*Dərdlə qalıb üz - üzə,
Yaşamaq bir möcüzə.
Ağladın mən acızə,
Gülmək namərdə qaldı, a Anaxanım.*

*Çalmadım bir zəngi də,
Oynamadım "Cəngi" də,
Əllərim üzəngidə,
Ayağım yerdə qaldı, a Anaxanım.*

*Mileyim olanmadı,
Lələyün olanmadı,
Bir löyün olanmadı,
Dayığlun gerdə qaldı, a Anaxanım.*

*Sizin öy də Tiflisdədi,
Yarğan üstə, Kür üstədi.
Gürcü qızı nə istədi,
Məktubu Kürdə qaldı, a Anaxanım?!*

*Yükünü dostdan bulu,
Sinəsi dastan dolu,
Dolanır İstanbullu,
Gör Həzi nerdə qaldı, a Anaxanım?!*

Başına döñüm

Oğlum Yılmazın əziz xatirəsinə

*Güllər könülsüz açılmaz,
Yılmaz, başına döñüm!
Yaşıl otlar yaz gecəsi
Solmaz, başına döñüm!
Oğul atasından qabaq
Ölməz, başına döñüm!
Ürək yanar, gøy aqlayar,
Gülməz, başına döñüm!
Nə boyunu öyə billəm,
Nə nağıllar deyə billəm,
Nə ağıllar deyə billəm -
Lalam başına döñüm!
Balam, başına döñüm!..*

*Yana - yana ürəyimi dağladım,
Şəklini bağırma basıb ağladım,
Asdım sinəm üstdən ürək yerinə,
Gəlməşdin dünyaya mələk yerinə...*

Qatar

*Gecə yuxusundan qatarlar keçir,
Baxıb arxasında anam ağlayır.
Qatarlar yuxudan qübarla keçir,
Keçir, nə fit verir, nə də saxlayır.*

*Səni bir yaz günü aparan qatar
Balanı anadan ayırdı getdi.
Cəhrətək fırlanan o dəmir təkər,
Anamı yumaqtək ayırdı getdi.*

*Könlünü hər gələn qatar ovutmaz,
Gözləri yol çəkir, oğul gözləyir.
Bilir gələn deyil, bilir qayıtmaz,
Nağıla inanır, nağıl gözləyir.*

*Qatarlar getdiłər üzü qürbətə,
Gedən qatarların biri gəlmədi.
Çəkilib ağladı hər gün xəlvətə,
Sənsiz bircə gün də üzü gəlmədi.*

*Sən getdin, o qərib arzularınla
Anamı yaxıla - yaxıla qoydun.
Yaşadı həsrətin, intizarınla,
Böyüdüb şəklini daxıla qoydu.*

*Gedər gəlməz oldu qürbət qatarı,
O qatar bəlkə də əsirdi, qardaş?!
Nə gəlir anamın həsrət qatarı,
Nə də sən gəlirsən, nə sirdi, qardaş?!*

Saxlayır

*Yaş ötür, hər ömrə verir fərmani,
Bu gidi dünyənin qoca dövranı.
Çəkir imtahana hər bir insanti,
Hər insandan sərr nişanə saxlayır.*

*Müdriksən, yaşınan bu çağindasan,
Hər zaman qəlbimin sorağındasan,
Könül dəftərimin vəragindasan,
Adın kimi zər nişanə saxlayır.*

*Necə də şirindir etirafların,
Qəlbi dağa döndü dost Vəfadın.
O da vurğunudur bağça - bağların,
Sizin bağdan tər nişanə saxlayır.*

*Müqəddəs ocaqdır Pənahın adı,
Etibarla Pərviz, Rizvan burdadı.
Həyanım, duyanım hər an burdadı,
Bu qəlbimdə yer nişanə saxlayır.*

*Bizə kabab çəkdiñ əmlik ətindən,
Nuş etdik süfrənin hər nemətindən.
Doymadıq incitək söz hikmətindən,
Sərraf sözün dürr nişanə saxlayır.*

*Sənən məclisində ürək dillənir,
Həzinin sazi da kövrək dillənir.
İncə xallar, incə güllər güllənir,
Hər ürəkdə bir nişanə saxlayır.*

Yaraşır

*Vüqarlı zırvədir mənim qardaşım,
Uca zırvələrə Vüqar yaraşır.
Odur zırvələrin dostu, sırdaşı,
Adına Şahdağı, Qoşqar yaraşır.*

*Yaxşı əməllərin sonu görünməz,
Yaxlılıq etməkdə həvəsi sönməz,
Dosta sədaqəti, ilqarı dönməz,
Ona etibarlı dostlar yaraşır.*

*Yurdunun köksündə dağlar sıralı,
Fikrə dalar Əlincədən aralı.
Ətir saçır gül - çıçayı, otları -
Saltağın hüsünə bahar yaraşır.*

*Sixanda könlünü şəhər havası,
Dillənər dilinin əzbər havası.
Dərmandı dağların səhər havası,
Vüqarlı ömrünə dağlar yaraşır.*

Dostum

*Mən gedib gəldiyim Muğan yoluymuş,
Vurğunun gəzdiyi Muğan uluymuş.
Ürəyin sevincə, nurla doluymuş,
Olmasın qəlbinin qübarı, dostum.*

*Tanrı töhfəsidir gülən gözlərin,
Dostluğun dərindir, ülfətin şirin.
Sən könül həmdəmi oldun şairin,
Unutmaz bu əhdin, ilqarı, dostum.*

*Vəfadar naxışdır sənin adında,
Bax, belə qalasan elin yanında.
Bəzəkdir ömrünə üç övladın da,
Övladdır atanın vüqarı, dostum.*

*Muğan Muğan olmaz ümməndən ayıri,
O çöllər gözəli Ceyrandan ayıri.
Dağ da qəribəsəyər insandan ayıri,
Gəl gəzək səfəli dağları, dostum.*

*Ərmağan edirsin hər cür incini,
Həziyla bölürsən öz sevincini,
O, gözəl bağçanda alıb dincini,
Səlmasın bağçının baharı, dostum.*

Sarıcalar

*Qonaq gəldim, hörmət gördüm, şad oldum,
Duyğulandım novrağından, Sarıcalar!
Vurğunun şeirlə mən ilham aldım
Ceyran - cüyür oylağından, Sarıcalar!*

*Vəfadar sağ olsun, maraq yaratdı,
Muğanı görməyə həvəsim artdı.
Uzaq yoldan gəlib qoynuna çatdım,
Od götürdüm ocağından, Sarıcalar!*

*Demə bu yerlərdən doyub getmişəm,
Dostumun mehrini duyub getmişəm.
Qəlbimi Muğanda qoyub getmişəm,
Ayrısam da quağından, Sarıcalar.*

Bahar

*Heç yadından çıxarsanmı babanın?
Özün gedib çəmənlikdə itmişən.
Tər güllərlə bəzənbidi dörd yanın,
Çiçəklərin ortasında bitmişən.*

*Gül qoxuyar gül ətirli nəfəsədə,
Gözəllikdə Bahar, sənə tay hanı?
Nəğmə deyər - bülbü'l ötər qəfəsədə,
Belə töhfə, belə şirin pay hanı??!*

*Şeir yazüb gəndərirəm şəhərdən,
Sən də kənddən çıçək göndər, ay Bahar!
Solmaz olsun çıçəklərin, səhərdən
Çiçəkləri göyçək göndər, ay Bahar!*

Xəzinə axtarışına çıxmış dəstənin son ümidi yeri uzaq Philippin adalarının İloilo əyaləti idi. Görəsən, aqibətləri necə olacaqdır? Onlar da mə digər yaponlar kimi qayaların altında qalıb məhv olacaqlar? Yoxsa havasızlıqdan mağaralarda, bataqlıqlarda ömürleri ni başa vuracaqlar? Dəstə üzvlərindən biri qəfildən qışkırmaga başladı:

- Ox işarəsi! Tapdım!

İşarənin istiqaməti ilə hərəkət edən adamlar dağ çayının həndəvərinə gelib çatır. Yenidən ümidlənir, - Yamasita lap yaxındadır, az qalıb, - deyə ətrafi əlek-vəlek edir, xəzinəyə qovuşacaqları ani gözlə-

ele bil dil açıb sahibinin xarakterini, istəklərini, daxili dünyasını kəşf edib ortaya qoyur. Biz Xaqani müəllimin şeirləri ilə onun incə qəlbini, intizar çəkən gözərini, içində əsən bir xəzan yelini duyuruq.

*Qorubuzirvəni, zirvəliyini,
Baxma ki, həsrətin fəryad səsiyəm.
Əllərim vüsala yetişən günü,
Mən səni ömürlük itirəsiyəm!*

Xaqani müəllimin şeiri onun özüne söyləyir ki, şair, sən istədiyinə nail olsan belə, həmin qovuşma anı isteyinin dəfni kimi yaddaşa qalaçaq və yenə də ruhun rahatlıq tapmayacaqdır.

Xəzina axtarışında...

Bununla belə, ürəyə təselli verir, yenə də dözmə istəyir.

*Dilim sözə yatmir, əlim qələmə
Gözüm ulduzların qarovulçusu.
Ürəyə nə qədər təselli verim,
Nə qədər deyim ki, dözmün olsun?!*

Bir il önce xalq yazıçısı, hörmətli Afaq xanım Məsudun rəhbərlik etdiyi Azərbaycan Dövlət Tərcümə Mərkəzində işə düzələrkən, vaxtılık kənardan həsədlə baxdığım böyük yaradıcı insanların əhatesinə düşəcəyimi, onların yanında ədəbi məktəb keçəcəyimi təsəvvür etmirdim. Xaqani müəllimi yaxından tanıyan Etimad Başkeçid, Rüstəm Kamal, Yaşar Əliyev, Saday Budaqlı, Salam Sarvan, Vilayət Hacıyev kimi deyərli ziyanlılarımız şairimizi təkcə yaradıcı insan kimi deyil, həm də bir dəst kimi xoş təəssüratla xatırlılar. Etimad müəllim deyir: "Xaqani Qayıblının poeziyasında dastan genişliyi var, duyğular tükənib-bitmək bilmir, vərdiqlə varırsan, onuna keçirdiyimiz günlər isə xatirəmdə en maraqlı və yaddaqlan anlardandır". Rüstəm Kamal isə onun ruhunu belə açır: "Mən hemişə şairləri ömrün mənasına münasibətə görə təsnif etmişəm: yəni ömrün "bu üzü"nü və "o biri üzü"nü görə bilənlər. Xaqani "ömrün o biri üzünü" görənlərdəndir. Bəlkə də ona görə də bu dünyadan parıltısına, var-dövlətiyə heç vaxt aldanmadı. Uca könüllü bu şairin bütün sualları vənidaları ömrün "o biri tərəfinə" ünvanlanır. Kövrək xatirələri də, ruhlara müraciətləri də nədənse "ora" ilə bağlı olur".

*İtən nəyimiz yox, ömürmü, günmü -
Kaş sən olmayısan birə itənim,
Səndən o tərəfə dünya görünmür,
Dünya gözərinə siğınıb sənin.*

Bir dünyani sevgisinin iki gözüne siğdırılan şair üçün dünya elə onun gözlərində ibarətdir. Bu sevgi isə bilinmər nədir, torpaqmıdır, vətənin havasıdır, usaqlıq illəridir, yaxud mərhum valideynlərinin həsretimidir. Valideynin məzarını görmək istəyi ona qovuşanda insanı daha çox yandırır, qaysaq bağlamış yaraların üstü açılır. Bəlkə onun vüsala yetişdiyi günü daha qəmlı edən mehz budur? Həmçinin, şeirdəki sevgi həm maddi, həm də mənəvi obrazlarla əhatələnib və onun kimi düşünən bütün insanların həsrətini ifadə edir. Beləliklə, Xaqani Qayıblının yaradıcılığı həm ifadə formasına, həm də poetik yükünə və bədii çekisine görə mükəmməl

ədəbiyyat nümunəsi hesab olunur.

Xaqani müəllim tekce şair, yaradıcı insan deyil. O, həm də tərcüməçi və ictimai siyasi xadimdir. Mövlənanın belə deyimi var: "Eyni dili danışanlar deyil, eyni duyğuları paylaşanlar bir-birini anlayar". Xaqani Qayıblı isə Estonia ədəbiyyatında yazıçı kimi nüfuza malik Lennart Meri ilə eyni dili danışmaqdan əlavə, həm də eyni duyğuları paylaşmışdır. Elə buna görə də, əvvəlcə aralarında dostluq yaranmış, prezident seçildikdən sonra isə onun ən yaxın çevrəsində yer almışdır. Xaqani müəllim öz biliyi, bacarığı və zəhməti ilə Estonianın sonrakı prezidentlərinin də rəğbəti ni qazanmış, Arnold Rüütel və Thomas Hendrik Ilves ilə de birgə çalışmışdır. Bir neçə həftə bundan önce Xaqani müəllime Estonianın ədəbi-mədəni qurumları ilə əlaqələrin daha da genişlənməsinə və birgə əməkdaşlığı dair müraciətəmə istisnásız dəstək göstərməsi və bu məsələnin həllində bütün imkanlarını ortaya qoymaq həvəsi onu göstərir ki, bu böyük şəxsiyyətin Azərbaycan üçün verəcək töhfələri hələ çoxdur. Qarşıdakı günlərdə müştərək şəkildə ciddi işlər görmək əzmindəyik və həm ona, həm də Azərbaycan Dövlət Tərcümə Mərkəzine bu yolda uğurlar arzulayıram.

İşgal altında olan torpaqlarımızın azad olunması və hal-hazırda bütün sahələrdə gedən ciddi İslahatlar onu tələb edir ki, dünyanın aparıcı universitetlərində çalışan, qanı ilə, canı ilə bu torpağa, bu xalqa bağlı elm adamları ölkəmizə dəvət olunsun və onların xidmətlərindən istifadə edilsin. Bu mənada, Xaqani müəllimin həm mədəniyyət, ədəbiyyat və təhsil istiqamətində uğurları, həm də siyaset meydənində fəaliyyəti ölkəmiz üçün faydalı ola bilər. Yamaşitan fərqli olaraq, daha çox ölkənin - Estonia, Gürçüstan və Azərbaycanın sərvəti olan Xaqani Qayıblının həmin xəzinədən diğər, lakin daha mühüm fərqi odur ki, varlığı ölkələr arasında qarşıdurmanın alovlanması deyil, əksinə sülhün, əmin-amanlığın, dostluq və qardaşlığın təntənəsinə gətirib çıxarar və şəxsi nüfuzu sayəsində ara-sıra baş verən münaqışələrin həlli yolunda sülh göyərçinini kimi çıxış edə bilər. Xəzinəmizin dəqiq ünvanı da məlumat: Estonia Respublikası, Tartu Universiteti!

İlqar Qarayev

Səhnaz Şahin

İKİ NƏFƏR ÜÇÜN VALS

Heç dörd yandan üstünüze hücum çəkən fikirlərə qul oldunuzmu?.. Ağlınzdan bircə anlıq da olsa, hər şeyi atib harasa çıxbı getməklə özünüzü ovutmaq keçdimi heç?.. Deyimmi, deməyimmi-deyə vurnuxdu-nuzmu sizində?.. Kənardan baxanda çox şeyi öz rəngində görmürük, ya da görə bilmirik. Bəzən lap "ən ürəksizdən" də sevgi umur adam, dərdini danışmağa həmdəm axtarır. Amma, kimə? Kimin belə vaxtlarda üz tutmağa həmdəm, dərdinə şərīk edə biləcəyi dos-tu varsa, xoş halına!..

Dünyamız çalxalanır, müharibə təzə qurtarır, amma hələ də düşmən öz həyəsiz üzünü göstərməkdədir. Basıldıqları minalar can alır, ömürleri kəsir. Pandemiya bitməyib, bir çox qadağalar aradan qaldırılmayıb hələ. Psixologiyada iyirmi bir gün deyilən anlayış var, əgər hansıa əməli bu müddətdə ardıcıl yerinə yetirsən, artıq sonra ta səni durdurmaq mümkün olmayacaq. Sözümüz maskanın altından çıxarımda, açıq havada maskanın ləğv edilməsinə baxmaya-raq, bu gün də maska ilə gəzən insanlar var! Necə öyrəşiblərsə, daha maska komfort duyğusu yaradır deyəsən...

Yadına məşhur "Şouşenkdən qaçış" filmi düşdü, dəfələrlə izləmişəm, bir epizodu heç unuda bilmirəm. Demək, həbsxanada hər müəyyən müddətdən bir dostaqları psixoloji yoxlama komissiyasından keçirilərlər. Sonuncu, "siz özünüzü artıq islah olunmuş həsab edirsinizmi?" sualına hər dəfə sevincək "bəlli"-deyə cavab verir dustaq. Amma bu cavabdan sonra şəxsi işin üstüne "cəzası 10 il də artırılsın!" möhürü vurulur... Beləcə, cəza müddəti 30 ilə gəlib çatan və daha artıq olan dustaq, növbəti dəfələrdə suali dəha "bəlli" deyil, "xeyr" deyə cavablandırır. Amma məhz bu dəfə ona azadlıq verilir...

Pandemiyanın hələ də davam edən toy yasağı... İlk başlayanda yasaqlara dözə bilməyənlər də səbirlənibindi. Toy gözəylənlər daha vəziyyəti özləri tənzimləmək qərarına gəliblər. Olmasın təmtəraqlı toy, olmasın yüz iştirakçı! Nə musiqi səsindən başın şıssın, nə gecə vaxtı növbənöv yeməklərin həzm dərdini çək. İki sevgili bəy və gəlin özəl vaxt keçirsin, sonra da bir vals altında möhtəşəm rəqsini edib, evlilik şərbətini dadsın... Necə romantikdir!.. Elə bu həftə iki nəfərlik toy edəcək tanışlar da bu fikirdədir. Vals da ona görə deyirəm ki, artıq çoxdan toyxana.., səhv etdim, bağışlayın, şadlıq evlərində "Vağzalı" sədaları demək olar ki, eşidilmir...

Mənsə hələ ümidiyi itirməmişəm, cüntü Azərbaycan musiqi xəzinəsi çox zəngin və dəyərlidir. Ona görə bəy və gəlinə təmiz azərbaycan dilində xeyir-dua verirəm:

Gəlin, sənin ay üzünə yaraşan,
Daranmış tellerin mübarək olsun.
Əlvən rəngli kəpənəklə yarısan,
Hənali əllərin mübarək olsun...

Azərbaycanlı rejissorun filmi mükafata layiq görülüb

Azərbaycanlı rejissor Teymur Qəmbərovun "Quxuroba" filmi MDB ölkələrinin "Dostluq" gənc kinematografların beynəlxalq kino məktəbinin təqnidilərinin əsas mükafatına layiq görürlər.

MDB ölkələri gənc kinematografları beynəlxalq kino məktəbinin beşinci mövsümü bu il Gürçüstanın Batumi şəhərində gəncləri bir araya gətirib. Kino məktəbinin təşkil etdiyi müsabiqə proqramına 14 ölkədən 31 film daxil olub.

Teymur Qəmbərov beynəlxalq kino məktəbinin müsabiqəsi barədə fikirlərini bölüşüb:

"Tədbirdə əməyi keçən hər kəsə təşəkkürümüzü bildirirəm. Hər bir iştirakçıya xüsusi diqqət var idi. Kino məktəbi yüksək səviyyədə təşkil edilmişdi. "Quxuroba" filmimiz kino təqnidilərinin əsas mükafatına layiq görüldü. Filmi dəyərləndirən hər kəsə minnətdarım".

"Quxuroba" filmi Rasim adlı taksi sürücüsünün başına gələn macəralardan bəhs edir. O, müdərindən vacib bir tapşırıq alır. Nəyin bahasına olursa-olsun, gəlinlik paltarını ucqar kəndə qatdırmağdır. Bu yolda Rasim cavan bir qadını maşınına alır. Onların danışacaqları bir şey olmasa da, bir-birlərinə söyləyəcəkləri nəsə var. Beləliklə, iki fərqli tale bir yolda kəsişir.

Rejissoru və ssenari müəllifi Teymur Qəmbərov olan filmə Elxan Səmədov, Roza İbadova Koçamaz, Rada Nəsibova, Cahangir Malik, İlqar Dadaş rol alıb.

MEHRİBAN

O, büyük tanınmış Terequlovlar nəslinin qızı idi. Bakılıhara, eyni zamanda SSRİ xalqlarına yaxşı tanış olan Müslüm Maqomayevin bacısı Malikat xanımın övladıdı. Bəlkə də hökmlü xanının Hökümə adlı qızının olması adı bir tosadüf deyil, nələrinə işaretə idi.

Bəli söhbət Azərbaycan səhnəsində bədii və poetik xarakterlər yaradaraq tamaşaçıya qeyri-adı gözəllik, ruhən dincilik, səmimiyyət aşılıyan və nəhayət sənət sərgileyərək zövq bəxş edən xalq artisti Hökümə Qurbanovanın bu gün doğum günüdür.

Sənəti ilə əfsanələşən aktrisa

"Şeyx Sənan"da Xumar, "Antoni və Kleopatra" da Kleopatra, "Od gəlini"da Solmaz, Şekspirin "Qış nağılı"nda Hermione, Fridrix Şillerin "Orlean qızı" (Janna d'Ark), Səməd Vurğunun "Fə-

rilir. Ailəsi elçilik zamanı anası Höküməni vermək istəmir. Səbəb isə oğlanın ailəsinin maddi vəziyyətinin ağır olması idi. Buna baxmayaraq gənclər evləndilər. 1933-cü il yanvar ayında Azərbaycan Kommunist Bolşeviklər Partiyası Mərkəzi Komitəsinin qərarı ilə Bakı Türk İşçi Teatrı Gəncəyə köçürüldü. Gənc ailə Bakını tərk edib, Gəncəyə getməli oldu. Yeni teatrın seviyyəsini qaldırmaq üçün şəxson Abbas Mirzə Şərifzadə özü Bakınından Gəncəyə gəldi. Elə həmin vaxt Hökümə xanının istədiyi bu nüfuzlu şəxsin gözündən yayınır. Şərifzadənin Hökümə Qurbanovaya xüsusi diqqəti və onunla şəxson məşq etməsi isə başqa problemlərə səbəb olur. Bu, Ələsgər Ələkbərovun qısqanlığı idi. Məsələ burasındadır ki, Hökümə xanım da hayat yoldaşını möhkəm qısqanır. Ə. Ələkbərovla evlilikdən Nailə adlı qızları dünyaya gələsə də, izdivacın ömrü uzun sürmə-

tiflərlə təsəlli verməyə çalışsa da, bu ona alınmır.

İkinci dəfə boşanan Hökümə Qurbanova özündən 17 yaş kiçik olan aktyor Gündüz Abbasov böyük bir məhəbbət yaşıyır. Gündüz Abbasov öz dövrünün çox yaddaşalan kino aktyorlarından bir olub. "Telefonçu qız" filminde Mehribanın atası, "Bir qalanın sırrı" filminde Elşən, "Onun böyük ürəyi" filmində Rəcəb kimi obrazlara imzasını atıb.

Nakam övladlı ana

Vəfa Nüsərət qızı Fətullayeva 1945-ci il avqustun 25-də doğulur. Vəfa Fətullayeva orta məktəbi bitirəndən sonra Zaur Nağıyev adlı bir idmançı ilə tanış olur. Onlar böyük məhəbbətlə bir-birlərini sevirlər. Az müddət görüşəndən sonra ailə qururlar. Amma bu evlilik çox kədərlər aylılıqla başa çatır. Deyilənə görə, gənclə-

"Qarabağ" braziliyalı hückumu aldı

"Qarabağ"ın gözlənilən transferi reallaşdır. Qol.az xəbər verir ki, Ağdam təmsilçisi Kady Yuri Borques Martinovskini həyatına cəlb edib. Braziliyalı hückumcu ilə bağlanan müqavilə ilə bağlı məlumat verilməyib.

Qeyd edək ki, 25 yaşlı futbolçu ötən mövsüm Portuqaliyanın 2-ci divizionunda "Vilafranensi" klubunda çıxış edib, 27 oyuna 5 qol vurub. O, karyerasına "Koritiba"da başlayıb və müxtəlif illərdə Braziliyada "Londrina", Portuqaliyada "Eştoril" kimi klublarda oynayıb.

Məşhurların yay istirahəti:

Xarici ölkələri seçəcəklər, yoxsa, dəbdəbəli bağ evlərini?

İsti yay gelir. Hazırda bir çox evlərdə isti yayın dadını çıxartmaq üçün məkanlar seçilirlər. Hər bir evdə xarici ölkələrə seyahət etmək, yaxud da Xəzər dənizinin sahilində, Şahdağda, Marxalda və digər istirahət zonalarında dincəlmək haqqında müzakirələrin ən qızışın dövrüdür desək, yanılmarıq.

Amma bir çox insanların o cümlədən şou-biznes nümayəndələrinin dəbdəbəli, hər bir şəraitle təhciz edilmiş bağ evləri onların xaricə getməyəcəyini də məntiqi şəkildə ortaya qoyur. Belə dəbdəbəli evləri olan məşhurlar yay istirahətini başqa ölkələrdə deyil həmin bağda başa vuracağına əminik. Çünkü, 2020-2021-ci illər də pandemiya səbəbindən karantin rejimi oldu və toy mərasimləri, el şənlikleri baş tutmadı. Bu da xüsusən müğənnilərimizin ciblərinin boş qalmاسına gətirib şıxardı. Odur ki, Adalət.az olaraq dəbdəbəli bağ evlərini size təqdim edərik.

Müğənni Manaf Ağayevin dəbdəbəli evi Hollivud ulduzlarının evindən heç də geri qalmır.

Müğənni Nətavanın villası hər güşəsi ilə göz oxşayır

Xalq artisti Nazpəri Dosteliyevanın bağ evi isə əsləub və görüntüsüne görə Avropanı xatırladır.

Müğənni Rəqsanə İsmayılova yeni villa tikdirib. Sənətçi Nardaranda tikdirdiyi evin fotolarını sosial şəbəkədə paylaşır.

Nətavanın 3 mərtəbəli bağ evi Şüvəlan qəsəbəsindədir.

Əməkdar artist Mətanət İsgəndərinin bağ evi də həmkarlarının bağ evindən geridə qalmır

Əməkdar artist Ədalət Şükürovun villası isə bir başqa gözəldir ki, tamamən alman əslubuna daha çox bənzəyir.

Əməkdar artist Cabir İmanovun isə bağı Bilgəh də gözəlli ilə sayılıb seçilən evlərdəndir.

Məşhurlarımızın belə lüks məkanı qoyub hərəsə üz tutacağına inanmaq istəmirik.

Əntiqə

Astara rayonu Ərçivan kənd sakini Həmidov Əyyub Yusif oğluna 24 Noyabr 2003-cü il tarixli 06 sayılı qərarı ilə verilmiş Torpaq sahəsinin plan və ölçüsü (A №492433) itdiyi üçün etibarsız sayılsın.

Ünvan: Bakı AZ 1073, Mətbuat prospekti, 529-cu mahalla, "AZƏRBAYCAN" neşriyyatı, 6-cı mərtəbə.
Telefon: 538-05-50, 538-51-31, 534-55-98 Faks: 539-80-26
adaletqezeti@rambler.ru
adaletqezeti@mail.ru, adaletqezeti@box.az

Tiraj: 2000
Sifariş: 104
Çapa imzalanmışdır:
11.06.2021

had və Şirin" (Şirin və Məryəm), Cəfər Cabbarlının "Od gəlini" (Solmaz) faciələrində mürəkkəb obrazlar yaradıb. Süleyman Sani Axundovun "Eşq və intiqam"ında Zöhrə, Səməd Vurğunun "İnsan"ında Səhər, Qeybulla Rasulovun "Qarabağ əfsanəsi"nda Günəş, Anatoli Boryanovun "O təyda"nda Valentina Nikolayevna rollarının ifası realist faciə janrında köklənib. Romantik-dramatik rollar bölümünə Gülbahar ("Müsibəti-Faxreddin", Nacəf bay Vəzirov), Xuraman ("Vaqif", Səməd Vurğun), Afaq ("Nizami", Mehdi Hüseyn), Olivia ("On ikinci gecə", Vilyam Şekspir), Cenevra ("Darin köklər", Ceyms Qou və Arno D'Nyusso) və digər obrazlarının ifası daxildir. Aktrisa "Azərbaycan-film"in istehsal etdiyi "Bir ailə" filmində Leyla, "Onu bağışlamaq olarımı?", "Mən rəqs edəcəyəm" kinolentlərində Laçın, Mahmudun anası, "İnsan məskən salır"da Ana rollarına çəkilib. Bütün obrazları ilə Azərbaycan kino və teatr sonatının təkrarsız ifaçısı tək yaddaşlarda dərin izini salıb.

Tekrarolunmaz rolların ifaçısı Hökümə Abbasəli qızı Qurbanova 1913-cü il iyun ayının 22-də Bakıda ziyanlı ailəsində doğulub. 1931-ci ilde Bakı Pedaqoji Texnikumunu bitirib. Həmin il Konservatoriyasına daxil olaraq, iki il fortepiano sinfində təhsil alıb. Konservatoriyada təhsil alarkən dramaturq və teatr xadimi Cəfər Cabbarlının təşəbbüsü ilə "Almaz" filmində Yaxşı roluna çəkilib. Ancət film ekranlara ədibin ölümündən sonra, 1936-cı ildə buraxılıb. Milli Dram Teatrının tamaşalarında əvvəllər ara-sıra çıxış edən Hökümə Qurbanova 1938-ci ildən ömrünün sonuna dək bu kollektivin əvəz olunmaz aktrisası kimi şöhrətlənib.

İlk sevgi, ilk evlilik, ilk ayrılıq...

Mediadan bilirom ki, Hökümə xanım ilk məhəbbəti ilə məktəbdə tanış olub. Fortapiana sinifində oxuyanda Azərbaycan Dövlət Dram teatrının məşhur aktoru Ələsgər Ələkbərovla aralarında yaranan dostluq, sonradan məhəbbətə çev-

di. Doğrudan da yaraşıqlı Ələsgər Ələkbərov teatrdakı qızların diqqət mərkəzindəydi. Bütün bunların, qarşılıqlı qısqanlığın ardınca evdə ittihamlar, narahatlıq, inciklik, küsüşmə halları olur, hətta gün-gündən artırırdı. ... Onlar ele həmin ilin oktyabrında - Bakıya qayıdan kimi boşandılar! Əzəmətli aktyor Ə. Ələkbərov bütün vacib qadın tərəf-müqabili rollarında H. Qurbanovani görmək istemirdi. Neticədə aktrisa uzun müddət baş rollardan məhrum oldu. Lakin deyilənə görə, 53 yaşında dənizini dəyişmiş Ə. Ələkbərov ömrünün son günündək qəlbinin dərinliklərində ilk sevgisini unuda bilməmişdi.

Sevginin növbəti dəfə xoşbəxt etmədiyi qadın...

Bir müddət sonra o teatr rəssamı Nüsərət Fətullayevlə ailə həyati qurur və bu evlilikdən onların Vəfa adlı qızları dünyaya gəlir. (Nüsərətin qardaşı Fateh Fətullayevi tamaşaçılar "Ögey ana" filminde İsmayılin atası kimi təməyür. Digər iki qardaşı - Şəmsəddin və Nureddin bəstəkar olub). Sonralar Vəfa Fətullayevə da Akademik Milli Dram Teatrının səhnəsində maraqlı və yaddaşalan aktrisalardan birinə çevrilir. Amma ikinci evliliyinin ömrü də uzun sürmürlər.

Qazandığı sənət uğurları: 17 iyun 1943-cü ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti, 24 may 1960-cı ildə xalq, 2 mart 1965-cı ildə SSRİ xalq artisti fəxri adalarına layiq görülməsi onun həyatında bəlkə də on böyük uğurları olub. Ailədəki uğursuzluqlarına bu təl-

deyir: "Başa düşürdülər ki, nə qədər Hökümə Qurbanova var, onlar ailə qura bilməyəcəklər"

Vəfa Fətullayevə gözlənilmədən şagħlaz bir xəstəliyə, qan xərçənginə düşçər olur. 1987-ci ilin may ayında Vəfa və anası eyni xəstəxanada, amma ayrı-ayrı palatlarda yatırlar. Hökümə xanım da həmin ərafədə xərçəng xəstəliyindən müalicə alırmış. Vəfa may ayının 21-də dənizini dəyişir. Qızının vaxtsız ölümündən sarsılan Hökümə Qurbanovanın səsi bütün xəstəxanana lərzəyə gətirir. Vəfanın atası Nüsərət Fətullayev yeganə övladının itkisinə dözməyib, 2 aydan sonra rəhmətə gedir. Bir sonra isə anası Hökümə Qurbanova dünyasını dəyişir.

Əntiqə Rəşid

Təsisçi və baş məsləhətçi:
Aqil ABBAS

Baş redaktor:
İradə TUNCAY

Qəzet "Ədalət" qəzetiñin bilgisayar mərkəzində yığılıb sehfelenmiş və "Son dakika" MMC Nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilmişdir.

Müelliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

KAPITAL Bankın 1 saylı Nəsimi rayon filialı.

kod: 200112 h\nh
Müxbir hesab: 0137010001994
S.W.I.F.T. Bik: AIIBAZ 2xhesab N: 380700194110045111 VOEN: 1300456161
İndeks:0107 Qeydiyyat nömrəsi 100

Astara rayonu Ərçivan kənd sakini Həmidov Əyyub Yusif oğluna 24 Noyabr 2003-cü il tarixli 06 sayılı qərarı ilə verilmiş Torpaq sahəsinin plan və ölçüsü (A №492433) itdiyi üçün etibarsız sayılsın.

Ünvan: Bakı AZ 1073, Mətbuat prospekti, 529-cu mahalla,

"AZƏRBAYCAN" neşriyyatı, 6-cı mərtəbə.

Telefon: 538-05-50, 538-51-31, 534-55-98 Faks: 539-80-26

adaletqezeti@rambler.ru

adaletqezeti@mail.ru, adaletqezeti@box.az

16 ƏDALƏT •

12 iyun 2021-ci il